

Kyrkokör Journalen

Augusti 2021 • nr 4

Nominera din favoritpsalm

Sid 6

Dubbelt upp i Finland

Sid 8–10

Jimmys text söker melodi

Sid 11

**Sverigeguide för
psalmturisten**

Sid 14–31

Lars Åberg

Styrelseledamot i Sveriges Kyrkosångsförbund

Se vad en psalm kan betyda!

I Folkvandervårdens väntrum, för många år sedan (i väntan på det oundvikliga) läste jag en artikel i Svenska Journalen, tror jag att det var. En lantbrukare berättade: "Jag var ute på åkern och plöjde. Min traktor har ingen hytt, utan bara störtbåge. Framåt kvällningen tappade jag nog koncentrationen lite, och körde för långt ut mot ett dike. Traktorn välte, och jag hade oturen att komma i kläm med ena benet. Vad göra? Inte en människa i närheten att ropa på, och ännu var det inte dags för middag, då man (förhoppningsvis) skulle sakna mig. I min förtvivlan började jag humma för mig själv: 'Si, Jesus är ett tröstrikt namn, och i all nöd vår säkra hamn...' Den hade jag lärt mig utantill vid konfirmationsläsningen. Hur många gånger jag hummade den för mig själv, vet jag inte. Men så småningom kom folk till undsättning, och lyckades dra ut mig från min ytterst prekära situation. Jag är oändligt tacksam för att jag fick hjälp, både från mina grannar, och från psalmversen jag hummade för mig själv – jag fick tålamod och kraft."

Se där, vad en psalm kan betyda!

Under mina år som kyrkomusiker har jag spelat på ett oändligt antal vigslar. När jag har talat med brudparet om in- och utgångsmusik, så har vi talat psalmer. De flesta brudpar har inte någon djupare kunskap om psalmer, så jag har brukat

"Jag är oändligt tacksam för att jag fick hjälp, både från mina grannar, och från psalmversen jag hummade för mig själv"

tipsa om några. Välj inte vigselpsalmer; alla kan se vad som är på gång, när man ser en brud och en brudgum framför altaret. Välj hellre någon lovpsalm – för att tacka Gud för den stora dagen, eller någon psalm som ni känner till.

Inte så sällan har någon av de två föreslagit "Måne och sol" (psalm 21), en psalm som de lärt sig i Kyrkans barntimmar, eller "Guds kärlek är som stranden" (psalm 289. Obs! Endast vers 1 och 2...) som de lärt sig vid konfirmationsundervisningen.

Se där, vad lite psalmkunskap kan betyda!

Min mamma Gunborg var en mycket from människa, uppvuxen i Västerbotten, i en tradition där man gick i kyrkan kl 11 på söndagar, och i EFS bönhus kl 17. Ur sångboken *Sionstoner* spelade och sjöng jag ofta. Där finns mycket tröst att hämta.

På mammas nattygsbord låg inte Bibeln, utan psalmboken – en väl tummad psalmbok i grått skinnband. När mamma begravdes, kastade pappa ner den grå psalmboken i hennes grav. Där mamma Gunborg numera befinner sig behöver hon ingen psalmbok.

EN PSALM JAG VILL LYFTA FRAM

305 A Var är den Vän

Text: Johan Olof Wallin 1818

Musik: folklig koral från Mora

"Folkmelodin från Mora är smärt-samt vacker – och ganska svår. Sedan Wallins ljuvliga text, särskilt vers 5, 'Ack, när så mycket skönt i varje åder...' Psalmerna hade vissa problem att platsa i den då nya psalmboken, eftersom gudsnamnet inte förekom. I stället hade Wallin talat om en vän med stor bokstav. Inte så svårt att lista ut vem Wallin syftade på. Halleluja! Sjung om Jesus!"

Fotnot. Var är den Vän är en av tre nordiska psalmer som Per Gunnar Petersson har gjort nya arrangemang till. De andra två kommer från Färöarna och Norge. Arrangemangen är skrivna för fyrstämmig kör, orgel/piano och blåsinstrument. De är utgivna på Gehrmans musikförlag och ingår i Gehrmans och Sensus abonnemang för kyrkomusik i augusti. De färöiska och norska psalmerna har även översatts till svenska av Kyrkokörjournalens redaktör Marita Sköldberg.

Kyrkokör Journalen

Nr 4 • 2021 • Årg 32

Tidning om Svenska kyrkans körliv.
Utges av Sveriges Kyrkosångs-
förbund, SKSf.

Ansvarig utgivare Peter Lundborg

Redaktör: Marita Sköldberg
Citronvägen 69, 741 31 Knivsta,
Tel 070-21 22 166
kj@sjungikyrrkan.nu

Prenumerationer:

Förbundskamrer
Sofia Lindström
Gryningsvägen 63
743 32 Storröta
072-727 12 12
ekonomi@sjungikyrrkan.nu

Prenumerationspris:

190 kr/år (sex nummer). Rabatterat
pris vid fler än 5 prenumerationer.

Annonsbokning:

Display i Umeå AB
Ola Tallbom, 090-711 512
ola.tallbom@display-umea.se

För information om annonser och prenumerationspriser

www.sjungikyrrkan.nu

Design och produktion:

www.mwgrafiskform.se

Tryckeri:

Trydells
www.trydells.se

Foto omslag:

Marita Sköldberg

Nästa nummer av Kyrkokörjournalen
kommer den 19 oktober.
ISSN 1101-9670

Här gäller det att utifrån bilderna komma på vilken psalm som Kyrkokörjournalens redaktör tänker på. Psalmen finns med i Den svenska psalmboken. Skriv det psalmnummer du gissar på tillsammans med din adress och skicka den till Körjournalen, Citronvägen 69, 741 31 Knivsta eller till kj@sjungikyrkan.nu senast den 27 september.

En vinnare får boken *Vi älskar att sjunga! En inventering av Svenska kyrkans körliv*.

Vilken psalm?

Förra numrets bilder gav uppenbarligen associationer till flera olika psalmer, men den psalm som redaktören tänkte på var **179 Morgon mellan fjällen**. Texten översattes från engelska av Betty Ehrenborg-Posse, en av den svenska söndagsskolans pionjärer.

Psalmlexikonet *Psalmernas väg* visar på ett annat ursprung för psalmen än det som står i psalmboken: Originaltexten är skriven av tysken Christoph von Schmid och melodin av Johann Adams Anthes under första halvan av 1800-talet.

Vinnare denna gång blev Wivan Blomster i Ljungby. Grattis!

Redaktörens rader

På Lovö kyrkogård
vilar psalmisten
Anders Frostenson.

Det är tack vare Maria Lagerman som detta nummers stora psalmturistguide (sid 14-31) kommit till. 2013 intervjuade jag henne om hennes psalmbokssamling och senare fick jag veta att hon startat museum. Inför årets psalmtema var jag säker: Jag skulle besöka Maria och hennes museum!

Men när jag skulle ta kontakt nåddes jag av det sorgliga budet att Maria dog i

”Bakom varje psalm, varje bok, museum och staty finns människor som har en historia att berätta.”

höstas. Så småningom insåg jag dock att hennes fästman Fredrik Haeffner glädjande nog driver museet vidare.

Under tiden hade jag genom idogt läsande, framför allt i psalmlexikonet *Psalmernas väg* (Wessmans), Per Harlings *Våra älskade psalmer* (Libris) och Olle Nivenius *Psalmer och människor* (Verbum) insett att det finns andra typer av psalmminnen, värda att erinra om. Statyer, stiftsgårdar, kyrkor, vyer ... Tillräckligt för en hel Sverigeguide.

Jag har djupstuderat psalmbokens författar- och tonsättarregister, dammsugit internet, kontaktat föreningsordförande, kommunikatörer, gårdsföreståndare och andra, och inte minst rest. Det har lett till så många fina möten! För bakom varje psalm, varje bok, museum och staty finns människor som har en historia att berätta.

De flesta texter i guiden är korta och kan inte mer än andas något om historien bakom. Några texter är längre, men de ger ändå bara en glimt. Vart och ett av mina besök kunde ha renderat i ett eget

nummer av Kyrkokörjournalen. Så, kära läsare, ur vartenda tips i denna guide finns väldigt mycket mer att hämta. Varsågoda och botanisera!

”Äntligen ska jag få läsa om min psalmplats”, tänker du kanske och letar sedan förgäves. Det rejäla sidantalsrekordet till trots var jag tvungen att sätta stopp, samtidigt som jag ville få geografisk spridning. Så jag slutade leta, först i vissa stift, sedan helt och hållet. Kanske slog jag till och med dövrät till... Jag valde också att begränsa mig till Den svenska psalmboken.

Men misströsta inte, utan tipsa mig! Förhoppningsvis kommer det fler nummer av Kyrkokörjournalen. Med all säkerhet två nummer till. Därefter är allting i skrivande stund oklart på grund av den ekonomiska kris som Sveriges Kyrkosångsförbund befinner sig i (se sid 4). Hjälp oss gärna att utöka prenumerantskaran – ju fler prenumeranter, desto ljusare framtid för tidningen.

Marita Sköldberg, redaktör

Lite musik i valprogram

Den 19 september är det val till Svenska kyrkans kyrkomöte, stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige. I valprogrammen för de nomineringsgrupper som ställer upp till kyrkomötet har kyrkomusiken generellt ingen särskilt framträdande roll.

Kyrkomusiken, och i vissa fall körsången, nämns hos de flesta nomineringsgrupper i en eller ett par meningar som något som ska värnas och utvecklas, utan vidare specificeringar om hur detta ska ske.

Några av nomineringsgrupperna har med enstaka förtydliganden om körsång. Fria liberaler i Svenska kyrkan skriver att särskilt gosskörers kan behöva uppmärksammas. Frimodig kyrka menar bland annat att det är viktigt att sångare ges möjlighet att växa i tron. POSK (Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan) skriver att POSK vill verka för att "föra dialog med kyrkomusikerna och körförbunden kring utmaningar och möjligheter för kyrkomusikens utveckling".

Få musikmotioner

Inför årets kyrkomöte, som inleds den 5 oktober, har 99 motioner inkommit till Svenska kyrkan. Ytterligare sex motioner som bordlades vid förra årets kyrkomöte ska tas upp. Kyrkomusiken finns med i ytterst få motioner. Sven Milltoft (Borgerligt alternativ) motionerar om att kyrkomusikens betydelse och uppgift bör inskräpas och tydliggöras i begreppet Gudstjänst i kyrkoordningen.

Frågan om revision av psalmboken är ett ärende för kyrkomötet, utifrån kyrkostyrelsens skrivelse om den förstudie som gjorts. Kyrkostyrelsen föreslår att arbetet med nya psalmer ska prioriteras medan revisionen av den nuvarande psalmboken bör vänta. Frågor om upphovsrätt och ekonomi måste först utredas vidare, menar man. Utöver skrivelsen har två motioner på temat psalmboksrevisionen inkommit.

I en av motionerna föreslår Hans-Olof Andrén (POSK) att det, för att undvika framtida konflikter, ska ingå som ett krav för nya psalmer att de ska ha överlåtits till Svenska kyrkan. I den andra psalmboksmotionen skriver Aron Emilsson (SD) bland annat att det i processen med att ta fram en ny psalmbok bör tas stor hänsyn till beprövad liturgi, det svenska språkets särställning och samspel med 1986 års psalmbok.

SKsf ber kyrkostyrelsen om stöd

Tack vare statligt krisstöd och eget kapital har Sveriges Kyrkosångsförbund pengar till löner och fasta kostnader till i början av nästa år. Men kraftigt minskade kollektintäkter gör att pengarna sinar. Nu har förbundet vänt sig till Svenska kyrkans kyrkostyrelse för att få hjälp.

– Nu måste även Svenska kyrkan ta sitt ansvar och bidra med någon form av ekonomiskt stöd, menar Peter Lundborg, styrelseordförande i Sveriges Kyrkosångsförbund (SKsf).

Från Statens kulturråd har SKsf fått krisstöd i två omgångar: 220 000 kronor i december 2020 och ytterligare 220 000 kronor i maj i år. Det senaste tillskottet uppväger till viss del för de kraftigt minskade kollektintäkterna från årets jungfru Marie bebådelsedag.

Inför 2022 har förbundet för sjätte året i rad beviljats rikskollekter i Svenska kyrkan på tacksägelsedagen och på jungfru Marie bebådelsedag, den senare delad med Svenska Kyrkans Unga. Men för att förbundet ska klara sig fram till dess behövs ytterligare krisstöd.

Brev till kyrkostyrelsen

De kontakter som från hösten 2020 och några månader framåt togs med Svenska kyrkans kyrkokansli ledde inte till något ekonomiskt stöd. I slutet av juni skickades därför ett brev till kyrkostyrelsen, undertecknat av förbundsordförande biskop Åsa Nyström och styrelseordförande Peter Lundborg.

"Nu klarar vi oss inte utan ett påtagligt och i sammanhanget relevant krisstöd från Svenska kyrkan" står det i brevet som kortfattat beskriver den nuvarande situationen och vad SKsf har gjort det senaste dryga året. Cirka 800 000 kronor saknas, står det också i brevet.

Om rikskollekten på tacksägelsedagen i oktober når upp till nivåer motsvarande

"Nu klarar vi oss inte utan ett påtagligt och i sammanhanget relevant krisstöd från Svenska kyrkan"

tidigare normalår kan förbundet klara sig ytterligare några månader, men då utan att ha något reservkapital. Det lilla kapital som förbundet hade är förbrukat.

Mindre än hälften

Sveriges Kyrkosångsförbunds intäkter kommer till cirka 80 procent från de årliga 1,5 rikskollekterna i Svenska kyrkan. De tre senaste rikskollekterna har sammantaget inbringat mindre än hälften av tidigare kollekt och även intäkter från bland annat annonser i Kyrkokörjournalen och försäljning av märken och medaljer har minskat kraftigt. Endast stödet från Statens kulturråd har ökat.

På grund av den krisande ekonomin beslutade SKsf:s förbundsstyrelse i våras att ställa in Nordisk kyrkosångsfest som skulle hållas i Visby i maj nästa år. Nationella Ungdomskören ligger sedan några månader på is. Målet är att återstarta kören i modifierad form när ekonomin så tillåter.

Sveriges Kyrkosångsförbund har tre personer anställda, på totalt drygt två heltidstjänster.

Marita Sköldberg

Inställt: Nordisk kyrkosångsfest i Visby 2022

På grund av Kyrkosångsförbundets krisande ekonomi har Nordisk kyrkosångsfest 2022 som skulle ha hållits i Visby i maj ställts in. Men ett resultat finns ändå av planeringen av kyrkosångsfesten: På Gehrman's förlag finns nu utgivet arrangemang gjorda av Per Gunnar Petersson till tre nordiska psalmer, en från Färöarna, en från Norge och en från Sverige. Översättningar har gjorts av Marita Sköldberg.

NOTHANTERING

Notskåpsystemet NOTMASKEN förenklar arbetet för alla notbibliotekarier.

- Notskåp med utdragbar hylla med stoppkanter.
- Notsorterare
- Notmappar

Det finns mer på vår hemsida www.spartasystem.se

Sparta System AB

Kyrkokör Journalen

Prenumerera
– 6 nr/år 190 kr

Tidningen för och om dig som
sjunger i kyrkan

Beställ på bestallning@sjungikyrkan.nu
Läs mer på www.sjungikyrkan.nu

NYTT FRÅN WESSMANS!

WESSMANS MUSIKFÖRLAG

www.wessmans.com order@wessmans.com Telefon 0498-22 61 32

VARFÖR INTE TILLBRINGA
NÅGRA FINA DAGAR I SKÖNA
ROSLAGEN?

- Njut av lugn och ro, vacker natur och fina strövmråden i skog och mark.
- Bra och trevligt boende med möjlighet till helpension eller självhushåll.

För bokning ring 0176-910 55 VARMT VÄLKOMNA TILL BJÖRKÖGÅRDEN

 BJÖRKÖGÅRDEN
KURS OCH LÄGERGÅRD I ROSLAGEN

www.bjorkogarden.se • info@bjorkogarden.se • kgh.nu

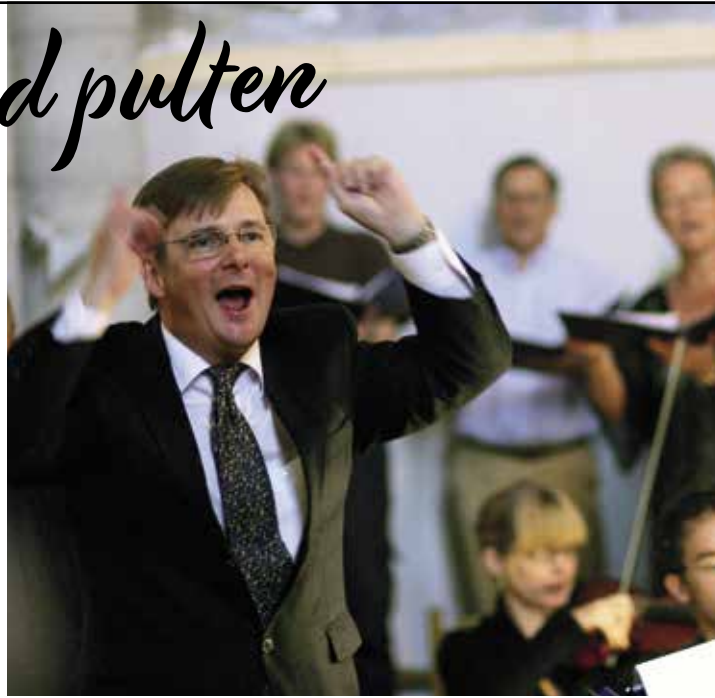
Din mentor vid pulten

Välkommen till en nystartad kurs på distans i kördirigering

Ledare: professor Stefan Parkman

9 lektioner med kursstart från 13 sept
Ur innehållet:
Slagteknik och gestik
Artikulation, rytmik och dynamik
Taktarter
Partiturstudier
Interpretation

För kontakt och info:
kurs@dinmentorvidpulten.se | 070-59 45 358

Stefan Parkman är seniorprofessor i kördirigering vid Uppsala universitet. Han är verksam som kör- och orkesterdirigent. Sedan 1983 är han konstnärlig ledare för Uppsala Akademiska Kammarkör, UAK. 1989-2002 var han Chefdirigent för danska radions kör, Radiokoret. 2002-05 innehade Stefan Parkman posten som Chefdirigent för Radiokören i Stockholm. 2014-20 var han Chefdirigent för WDR Rundfunkchor Köln.

Nominera din favoritpsalm!

Gör så här

Trosbekännelse av Christina Lövestam och Jan Mattsson utsågs till Läsarnas favoritpsalm bland psalmtilläggen (se Körtjournalen nr 3). Nu är det dags att utse favoritpsalmen bland de av Kyrkomötet antagna psalmerna nr 1–700 i Den svenska psalmboken.

Steg 1

Nominera din/dina favoritpsalmer från Den svenska psalmboken nr 1–700. Nomineringen sker antingen via en hemsida, som det finns länk till på sjungikyrkan.nu, till kj@sjungikyrkan.nu eller på vykort till Körtjournalen, Citronvägen 69, 741 31 Knivsta. Nominera senast den 20 september. Du får gärna ange en motivering.

Steg 2

Bland de nominerade väljer Kyrkokörtjournalens redaktör ut ett antal finalister som presenteras i Kyrkokörtjournalen nr 5 och som läsarna får rösta på. En person = en röst. Finalisterna väljs utifrån antal nomineringar och formulerade motiveringar.

Steg 3

Den framröstade favoritpsalmen presenteras i Kyrkokörtjournalen nr 6.

Nominera din/dina favoritpsalmer från *Den svenska psalmboken nr 1–700!*

Länk till nomineringssidan finns på sjungikyrkan.nu. Eller skicka nomineringen till kj@sjungikyrkan.nu eller på vykort till Körtjournalen, Citronvägen 69, 741 31 Knivsta. Nominera senast den 20 september. Motivera gärna ditt psalmval!

Nya psalmer prioriteras

Från den 1 november går det att skicka in nya psalmsförslag till Svenska kyrkan. Då öppnar den digitala brevlåda som tidigare aviserats skulle öppna i maj. Vissa juridiska och tekniska aspekter krävde längre tid att förbereda. Brevlådan på Svenska kyrkans hemsida kommer att vara öppen till och med 31 december 2022.

Svenska kyrkans kyrkostyrelse har i en skrivelse till höstens kyrkomöte föreslagit att arbetet med nya psalmer ska prioriteras medan man menar att revisionen av den nuvarande psalmboken inte bör starta redan nu. Frågorna kring upphovsrätt och ekonomi anses, utifrån den förstudie som presenterades i februari, alltför komplicerade och måste först utredas vidare. Kyrkostyrelsen anser att Den svenska psalmboken 1986 tills vidare fungerar väl i sitt nuvarande skick, men vill också att en nationell undersökning av psalmanvändandet i Svenska kyrkans församlingar genomförs.

Insamlingen av nya psalmer bedöms kunna leda till ett urval av upp till 100 verk.

Höstens kyrkomöte ska ge synpunkter på det fortsatta arbetet med psalmboken.

Dråplig psalmmiss ...

Körtjournalen har i de senaste numren efterlyst missuppfattningar om psalmer. Följande är inte en missuppfattning av texten, men väl en rejäl miss. Läs och njut och skicka gärna in fler roliga psalmhistorier till kj@sjungikyrkan.nu eller Körtjournalen, Citronvägen 69, 741 31 Knivsta.

Vid vigsel i en västgötsk församling fick vaktmästaren psalmerna som skulle hängas upp på tavlan. Den ena var 482 i gamla psalmboken "Välsignat är det hem förvisst, som har sitt allt i Jesus Krist ...", men han vände på siffrorna och satte upp 284 istället. En psalm om synden. Värst blev det när man kom till andra versen: "Hon trycker mig till jorden ned, som en odräglig börda. Hon synes mig så stygg och led, som den där mig vill mörda. Hon ger mitt samvet djupa sår och såsom tusen pilar står i mitt beklämda hjärta"

Jag vet dock inte hur vigseln avlöpte.

Jan Wahn

Anmäl dig till SKsf:s Nyhetsbrev – 4 ggr/år
nyhetsbrev@sjungikyrkan.nu

1700-talet – ett tomt århundrade?

Kontrasten mellan psalmboksutgivningen i olika länder var stor under 1700-talet. I Tyskland utkom en strid ström av allt tjockare psalmböcker. I Sverige var tiden mellan 1695 och 1819 års psalmbok "tom" vad gäller kyrkans egna psalmböcker. Men det var inte tomt på sång.

Ett intressant samband mellan kör- och församlingssång finner man vid denna tid i England. Där hade under 1600-talet växt fram ett speciellt sätt att sjunga psalmer. Endast ett tiotal melodier användes och psalmerna sjöngs väldigt långsamt med två-tre sekunder på varje ton. Ett kraftfullt och nasalt sångsätt gjorde att man måste andas efter varje ton.

Före varje versrad reciterades texten, en praxis som kallades "lining out". Det hade sin grund i den bristande läskunnigheten men gav samtidigt ett visst fokus på texten.

I början av 1700-talet sökte man reformera psalmsången. Ett sätt var genom sånglärare som reste runt i landet och ordnade sångkurser med ortens intresserade. I en tid utan så många lokala nöjen eller impulser utifrån blev detta mycket populärt. Ett stort antal körer bildades och företeelsen spreds till kolonierna i Amerika.

Melankolisk melodi

En av de mest inflytelserika sånglärarna var William Tans'ur. I psalmboken 1986 används en av hans melodier till passionspsalmen Den kärlek du till världen bar (137) och höstpsalmen Fram skrider året i sin gång (203). Melodin tillhör de mest spridda under 1700-talet och användes ofta till melankoliska texter. Denna karaktär gör höstpsalmens text än mer sorglig: "Farväl med all din lust och sång Du korta sommartid".

Det gällde för sånglärarna att profilera sig. Tans'ur hävdade att han studerat vid det "gamla universitetet i Stamford" – okänt för alla utom honom själv. Sånglärarna gav ut egna böcker vilka såldes vid kurserna och genererade en viss inkomst. Böckerna inleds vanligen med ett avsnitt om musikens grunder.

Den som ville lära sig noter fick i en bok uppmuntrande läsa att var och en kan förstå "att rösten skall höjas och sänkas när noterna höjs och sänks". Men efter denna insikt var det inte lika lätt: "svårigheten blir att träffa intervallen exakt rätt".

Melodin i tenorstämman

I de fyrstämmiga sättningsarna låg melodin i tenorstämman vilken även kunde sjungas av kvinnor. De andra stämmorna skulle klinga väl ihop med melodistämman men kunde bilda dissonanser gentemot varandra. Klangbilden i denna repertoar är därför för våra öron väldigt annorlunda. Bilden härintill visar hur amatörers sång inte alltid setts med beundrande ögon.

En källa till kunskap om 1700-talets

Många organister skrev sina egna koralböcker för hand ...

psalmsång i Sverige är de koralhandskrifter som finns bevarade. Många organister skrev sina egna koralböcker för hand, med melodistämman och generalbas. Ofta var den ursprungliga källan en mer framstående organists handskrivna koralbok, exempelvis de båda Ferdinand Zellbell d.y. och d.ä.

Handskrifternas melodier avviker ibland från utformningen i 1697 års koralbok. Det fanns två parallella och motstridiga tendenser då det gäller melodiernas förändring. I den första reducerades melodierna till ett fåtal lika långa noter, som vi känner det från 1800-talets utjämnade koraler. I den andra utsirades de istället enligt barockens praxis med drillar och utfyllda intervall.

"Village Choir" av Samuel H. Grimm (ca 1770). Källa: West Gallery Music Association

Pietister och herrnhutister

Under andra hälften av 1700-talet utkom några förslag till reviderad psalmbok. Århundradet är rikare då det gäller sången i de nya andliga riktningar som växte fram, pietismen och herrnhutismen.

Bland de många sångböcker som gavs ut finns Mose och Lamsens Wisor (1717), Sions sånger (1743) och inte minst Sions Nya sånger (1778) vilken utkom i ett otal upplagor ännu på 1800-talet.

Gemensamt för dessa sångböcker är att de saknar tryckta melodier. Istället angavs första versraden på en annan sång vars melodi skulle användas. Några hänvisar till koraler eller melodier ur andra sångsamlingar, andra till populära melodier vilka ibland har kunnat identifieras med hjälp av skillingtryck.

Men många av dåtidens mest kända melodier är helt okända idag. Utan melodier blir så denna repertoar för oss i en mening ändå "tom".

Två språk ger dubbla psalmböcker

I Finland görs alltid två psalmböcker samtidigt, en finsk och en svensk. Böckernas psalminnehåll är väldigt olika, främst beroende på språken.

– Det är jätteinvecklat att översätta mellan svenska och finska, säger Anna Maria Böckerman, som arbetade med psalmbokstilläggen 2015.

– Rytmen är helt olika, förklarar Anna Maria Böckerman. Hon är till vardags kyrkomusiker i Johannes församling, Helsingfors största svenska församling.

– I germanska språk är det mycket upptakter, för våra språk bygger på småbitar. I finska psalmer börjar man inte på upptakt. Orden betonas nästan alltid på första stavelsen. Eller ingen alls som i Jumala – Gud – som är en triol. Och det måste följas.

Anna Maria är aktiv i Sällskapet för hymnologi och liturgik i Finland och är den finlandssvenska representanten i Nordhymn, ett intresseorgan för hymnologisk forskning i Norden.

Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har nio stift. Åtta av dem är baserade på geografi. Det nionde, Borgå stift, är svenskspråkigt. Om kyrkan ska ge ut en ny officiell bok, som psalmboken, måste det enligt reglerna göras en på finska och en på svenska samtidigt.

Över 20 språk i tillägget

År 2010 fattade det finländska kyrkomötet beslut om att göra tillägg till de befintliga psalmböckerna från 1986. En gemensam styrgrupp koordinerade arbetet, som utfördes av två olika arbetsgrupper. Styrgruppen beslutade bland annat att psalmtilläggen skulle innehålla många olika språk, liksom stödtecken (en förenklad variant av teckenspråk). Det blev totalt mer än 20 olika språk i de båda böckerna som blev klara 2015: *Sång i Guds värld* och *Virsikirjan lisäviikko*. Nästan alla psalmer är dock även på svenska respektive finska.

Anna Maria Böckerman fanns med i styrgruppen och var periodvis sekreterare i den svenskspråkiga arbetsgruppen.

– Man kunde tänka sig att det kunde kommit med mycket gemensamt i de båda

Anna Maria Böckerman.

böckerna, men det gjorde det inte. Psalmerna måste bli älskade på båda språken, och det är svårt att få till.

29 psalmer är gemensamma – men på respektive språk – i de båda tilläggen, varav några har delvis olika text eller olika melodi. Det är inte bara själva språket som gör att psalmerna skiljer sig åt, utan även mentaliteten, menar Anna Maria.

– Finska psalmer är mycket mer molliga och har traditionellt betonat synden mer. Det finns ett allvar i en finsk gudstjänst som kan ge en stor innerlighet. Rikssvenska psalmer uppfattas här som väldigt glada och med mycket lovsång. Det finlandssvenska är mitt emellan.

En skillnad mot Sverige är att finlandssvenskarna sjunger i lägre tonarter.

– Om ni har g-dur har vi f-dur. Finlandssvenskar vill inte sjunga högt.

Mest från Sverige

Särskilt många finlandssvenska psalmer har inte skrivits de senaste decennierna. Några av de 146 numren i *Sång i Guds värld* skrevs under en finlandssvensk psalmskri-varskola i 2000-talets början. Men de flesta kommer från eller via Sverige.

– Det är helt enkelt mycket lättare att använda det svenska än att översätta från finska, säger Anna Maria som är djupt imponerad av det stora arbete som gjordes i Svenska kyrkan med att översätta Den svenska psalmboken till finska Ruotsin kirkon virsikirja. (Mer om detta i nästa

nummer av Kyrkokörjournalen).

Det svenska tillägget har nästan dubbelt så många psalmer som det finska som har 78. Det beror enligt Anna Maria på att det på finska finns särskilda böcker med barn- och ungdomspsalmer (läs mer i artikeln på nästa sida), något som inte alls finns på svenska.

– Därför fick vi en större kvot i vårt tillägg, så att vi kan få med barn- och ungdomspsalmer.

De barnpsalmer som kom med var skrivna mer med barns uttryckssätt – om än av vuxna – än på ett undervisande sätt, enligt Anna Maria. Det finns dock inget särskilt kapitel för barn- och ungdomspsalmer utan hela boken ska vara för hela församlingen. Barn- och ungdomspsalmer var inte vägledande i arbetet.

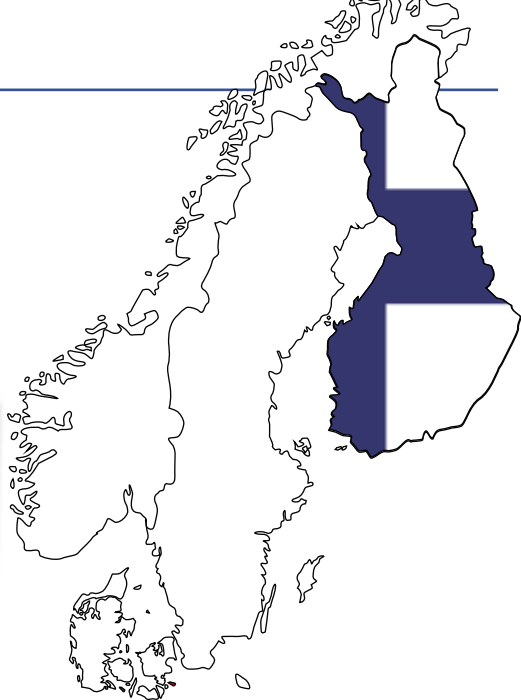
– Barn- och ungdomsperspektivet fanns med hela tiden, men det viktigaste var att hitta psalmer överlag som hade en nyare touch än 86-an och psalmer med teman som saknas i den.

Stor spridning

De nya psalmtilläggen har sålt bra och Anna Maria har hört mycket positivt om böckerna. Hon tror att de flesta svenskspråkiga församlingar har köpt in *Sång i Guds värld*, som finns både som egen bok och tryckt tillsammans med 1986 års Psalmbok.

– Det känns fantastiskt att få vara med om att göra något som används och blir till välsignelse.

När tilläggen väl kom ut fortsatte Anna Marias jobb. I närmare ett år var hon ute i församlingar minst en gång i veckan och hade introduktionskvällar. Båda tilläggen har också spelats in för finsk radio, yle.

Psalmgruppsdeltagare vid kantorshuset i Virmo (finska Mynämäki), där man under våren ägnade sig åt psalmförkovran i stor skala. Foto: Jenni Urponen

Det finns psalmmärken i brons, silver och guld.

Jonna Aakkula.

Förr arbetade kantorerna ofta med att lära skolbarn psalmer, enligt Jonna, men på senare tid har det blivit betydligt svårare för kyrkan att få vara i skolan. Numera är det i stort sett bara en sommarpsalm som sjungs i skolan, och även den är omdiskuterad.

– När jag gick på lågstadiet – jag är 40 nu – hade vi varje morgon lite bön och en psalm, jag fick lära många psalmer i skolan. Men nu är det inte okej att sjunga psalmer i skolan.

En stor psalmtradition finns ändå i Finland, och den gäller julpsalmerna. Kauneimmat Joululaulut, eller på svenska De vackraste julsångerna, är mycket stort i Finland – och även bland finländare i Sverige – och de allra flesta sångerna där är religiösa.

Sångsamlingar för unga

Jonna Aakkula betonar betydelsen av sångsamlingar för barn och ungdomar i Finland.

Barnens psalmbok kommer ut ungefär vart tionde år och innehåller både klassiker och ny musik. Den används i många församlingar, ofta i familjegudstjänster. ”Rödboken” är en viktig bok i konfirmerationsarbetet. Den innehåller en hel del populärmusik vars texter har religiösa inslag, och rytmisk andlig musik. Även den kommer ny med några års mellanrum.

– Det är ganska fint att det finns den variationen som man kan ändra lite oftare än psalmboken.

Det finns gott om tonsättare i Finland, men det är få som skriver andliga texter. Därför satsar SKML i höst på ett webinarium för dem som är intresserade av att göra det.

– Om det blir tillräckligt många intresserade kan det bli en veckoslutskurs så småningom.

Marita Sköldberg

Finländarna satsar på psalminläring

Psalmmärken är en lång tradition i det finska kyrkosångsförbundet. Den som kan hela psalmboken får ett guldmärke.

– Ibland kan jag tänka ”är det här en del i nutidens värld?”, men jag har märkt att de har en mening, säger Jonna Aakkula om psalmmärkena. Hon är verksamhetsledare för Suomen Kirkkomusiikkiliitto (SKML), Finlands finskspråkiga motsvarighet till Sveriges Kyrkosångsförbund.

I våras såldes 200 psalmmärken, vilket är lite fler än vanligt. En ökning har märkts nu när körverksamheten under lång tid har legat nere. Idén är enkel: För att få ett guldmärke ska du kunna hela psalmboken, för att få silver ska du kunna 200 psalmer och för brons gäller 100. När psalmtillägget kom 2015 tog SKML fram guld-, silver- och bronsmärken även för det.

Det är i allmänhet kantorn i försam-

lingen som ansvarar för att ”testa” kunskaperna, men under senare tid, när fler har ägnat sig åt psalmboken på egen hand, går det också att ringa direkt till kyrkomusikförbundets musiksekreterare. Många församlingar har spelat in psalmmaterial och lagt ut på hemsidor, enligt Jonna Aakkula, så det finns mycket hjälp för den som vill sjunga och lära på egen hand.

Många små psalmgrupper

Det handlar inte om sångtest på varenda psalm, men för att få ett guldmärke måste man förstås ha sjungit alla psalmer. Oftast bedrivs psalmarbetet i grupper. I Virmo (svenska)/Mynämäki (finska) några mil norr om Åbo jobbade i våras 50 personer i mindre grupper utomhus för att få psalmmärken, som församlingen ger som gåva.

– De började i kyrkokören, berättar Jonna, och sedan gick de vidare till alla som ville. Man har sjungit och diskuterat.

– De finskspråkiga tog goda musiker och gick in i en studio. Vi åkte runt i sex områden och bandade i församlingar. Kvaliteten blev väldigt olika, men vi fick en bild av hur det låter i Borgå stift idag.

Anna Maria har andakter i yle och då använder hon alltid en av de nya psalmerna. Utifrån en mindre enkät hon gjorde

för några år sedan vet hon radions betydelse för psalmkännedom i Finland. 80 procent av de tillfrågade sa att de kom i kontakt med psalmer genom radion, långt fler än de som nämnde tv. På den tiden var det bara några enstaka procent som själva gick in och sökte efter psalmer på internet.

Psalmer är något som händer hela

tiden, betonar Anna Maria, vilket hon tycker att intresset inför de nya psalmtilläggen visade. Över 5500 psalmer skickades in.

– Det var ett styvt jobb att sjunga igenom alla. Det är härligt att psalmen är ett levande uttryckssätt!

Marita Sköldberg

Mycket 1600-tal i finländska psalmböcker

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland antar alltid två psalmböcker samtidigt, en på finska och en på svenska. De senaste, *Virsikirja* och *Psalmbok*, godkändes på kyrkomötet 1986 och togs i bruk första advent 1987.

263 psalmer är gemensamma i den finskspråkiga och svenskspråkiga psalmboken, varav 51 har olika melodier. Båda psalmböckerna inleds med Voglers Hosanna.

Den helt finskspråkiga *Virsikirja* innehåller 632 psalmer, varav 23 har dubbla melodier. Nästan en tredjedel av psalmerna härleds på ett eller annat sätt till Sverige. Men det svenska inflytandet är till allra största delen begränsat till den tid då Finland var en del av Sverige. Drygt hälften av Sverigenoteringarna dateras till 1600-talet. Endast en tiondel till 1900-talet.

Den svensk som har flest bidrag i

Johan Wrede: Världen enligt Runeberg

För riktiga Runeberg-fans måste denna omfångsrika biografi om Finlands nationalskald vara en guldgruva. Även för en ofrälst bjuder den på mycket intressant läsning. Boken var en del i 200-årsfirandet av J L Runebergs födelse 2004 och ingår i en skriftserie från Svenska litteratursällskapet i Finland.

När jag trotsar bokens tunga yttre och börjar läsa är det lätt att fastna i olika delar av skaldens liv. Som den fattiga barndomen, de passionerade kärlekshistorierna och striden med pietisterna. En strid som Runeberg kan sägas ha förlorat i och med att det psalmboksförslag från 1857 som till största delen var hans verk ratades.

I den psalmbok som till slut godkändes 1886, nio år efter skaldens död, fanns ändå 53 av Runbergs psalmer med och i Den svenska psalmboken från 1986 finns hans namn efter 10.

MS

Virsikirja är Haqvin Spegel (1645–1714), 16 stycken. De stora 1900-talspsalmdiktarna Anders Frostenson och Britt G Hallqvist spelar obetydliga roller med tre respektive två psalmer.

Det största inflytandet har kommit från Tyskland och 1500-1600-talen dominerar stort. Men det finns även många koralvariationer från olika delar av Finland. Tyskt 1500-1600-tal gäller också många texter, till exempel står Martin Luther bakom 18 psalmtexter.

Ungefär en tiondel av psalmerna i *Virsikirja* 1986 har helt tillkommit på 1900-talet, bara ett fåtal de sista åren före psalmboksutgivningen. Betydligt fler, tre tiondelar, har 1900-talstext till äldre musik, oftast 300–400 år gammal.

Mer Crüger än Sibelius

Det finns inga dominerande finska tonsättarnamn i *Virsikirja*. Finlands store kompositör Jean Sibelius står till exempel bara bakom två melodier. Tio gånger återkommer däremot den tyske 1600-talstonsättaren Johann Crüger.

När det gäller texterna är det två mer sentida finländare som utmärker sig. Läkaren, författaren och Kalevala-pappan Elias Lönnrot (1802–1884) står för nio originaltexter och 61 översättningar och bearbetningar.

Den solklara dominanten är författaren och teologen Anna-Majja Raittila (1928–2012). Hon har skrivit 22 egna texter och översatt eller bearbetat inte mindre än 79, något som följde av att hon var medlem i psalmbokskommittén. Hon har även arbetat med Svenska kyrkans finska psalmbok.

Mer 1900-tal i *Psalmbok*

Den helt svenskspråkiga *Psalmbok* innehåller något färre nummer: 585 stycken, varav 6 har dubbla melodier. Även här

Finska kyrkor har ofta egna omslag till psalmböckerna. Här är *Virsikirja* från Simpele kyrka. Omslaget till den finlandssvenska *Psalmbok* (Fontana Media) är gjort av Johanna Öst Häggblom.

dominerar 1500- och 1600-talen, men de odaterade folkkorallerna är betydligt färre och 1900-talet mer framträdande. Ungefär en fjärdedel av psalmerna har skrivits helt på 1900-talet. Ytterligare drygt en fjärdedel har fått text, översättning eller bearbetning på 1900-talet till en äldre melodi. Finska psalmbokens gigant Anna-Majja Raittila står endast bakom fyra psalmer i *Psalmbok*.

Något som ofta uppmärksammas är att den från 1986 års svenska psalmbok utgångna Fädernas kyrka av J A Eklund finns med i den finlandssvenska. Eklund har sällskap av 156 svenskar – originalförfattare, översättare och tonsättare. Cirka 60 procent av texterna har Sverige-inblandning. Men det är även här tysken Johann Crüger som har flest tonsättningar, 21 stycken.

Medan det svenska inflytandet i den finskspråkiga psalmboken i hög grad koncentreras till 1600-tal är det i den svenskspråkiga betydligt mer utspritt.

Vad gäller texterna är det jämnt mellan den finländske nationalskalden Johan Ludvig Runeberg (1804–1877) med 25 original och 3 översättningar/bearbetningar, och de svenska Frostenson med 23 originaltexter och 7 översättningar/bearbetningar respektive Hallqvist med 9 original och 20 översättningar.

Framflyttad norsk boklansering

I förra numret av *Körjournalen* fanns en stor artikel om den norska sakte-tv-satsningen på psalmer. Där stod det att Helge Gudmundsens bok *Salmeboka minutt for minutt en reise til salmebokas slutt* (Eide

forlag) förhoppningsvis skulle komma ut i samband med en psalmkonsert i Vår Frue Kirke den 18 juni. Lanseringen blev framflyttad och psalmkvällen äger rum 17 september.

Mångsysslare i kultur

Ny text av olika författare i varje nummer detta år

Psalmtext söker sin melodi

Tonsätt Jimmy Ginsbys psalm på temat Enheten i Kristus och skicka den till honom! Vem vet, kanske just din melodi hamnar i en framtida psalmbok.

Kontakta gärna Jimmy för frågor.
jimmyginsby@icloud.com
0738-217483

Regnbågen

Regnbågens alla färger,
skaparens penseldrag
över den vida himlen
en regnig augustidag.

Skilda men tätt tillsammans
blir de en himlabro.
Så är vi ett i Kristus.
Ja, så är vi ett i tro.

Kristus är ljus och prisma.
Guds hela färgpalett
ser vi i Jesus Kristus,
och där blir vi alla ett.

Kärlekens alla färger
finns i en regnbågsbro.
Så blir vi ett i Kristus.
Ja, så blir vi ett i tro.

Jimmy Ginsby juni 2021

I förra numret fanns en text av kyrkomusikern Inga-Lill Sjöneby. Till och med juli hade hon tagit emot tio tonsättningar. Två av dem har använts på en sommarmusikkväll.

EN PSALM JAG VILL LYFTA FRAM

788 För livets skull

Text och musik: Per Harling

”För den starka, tydliga, jordnära och livsbejakande textens, och den fina, fjäderlätta melodins skull.”

Människor är andliga varelser, menar Jimmy Ginsby, som ofta skriver för dem som vänt kyrkan ryggen. Men hans mest spelade låt på Spotify är något helt annat.

”Vad är det för Gud du inte tror på?” kan Jimmy Ginsby fråga människor som säger sig vara ateister. När de beskriver en omöjlig gudsbild säger han ”nej, en sån Gud skulle inte jag heller tro på”.

Gud är i högsta grad nära i många av Jimmys texter. Han pratar engagerat om människors behov av andlighet och världens behov av vår vördnad för allt levande. Han skriver för dem som vänt kyrkan ryggen, säger han.

– När jag skriver psalmer och andliga visor vill jag skala bort så mycket som möjligt och komma till kärnan.

Jimmy är mångsysslare inom kultur. Men det är undersköterskejobbet han tvingats ägna sig åt sedan förra våren.

– Jag som utövande artist har genomgått en identitetskris. Jag har tydligt insett att jag är psykologiskt beroende av att uttrycka mig inför andra.

I höst hoppas han åter kunna komma ut i kyrkor med sitt program ”När tro vill bli sång”, där han pratar om skrivandet och sjunger egna psalmer.

Främjar Dan Andersson

När vi pratar vid ser han fram emot att få vara guide i Luossastugan under andra halvan av juli, och Dan Andersson-veckan något senare.

Jimmy är ordförande för Dan Andersson-sällskapet, och känner fortfarande igen sig i denne poet, trots att han snart har överlevt honom med 27 år.

– Han har ett öppet språk vad gäller det andliga. Det sättet som han skrev på är en apofatisk teologi – den utgår ifrån att vi inte kan säga något om vem Gud är utan bara tala om det i negationer. Den psalm jag har fått mest respons på är ”En hand att hålla i”. Den börjar med ”Gud är inget spöke, ingen mystisk hemlighet ...”.

Jimmys familj var inte aktivt kristen, men hans mamma spelade psalmer och läsarsånger. Han lärde sig många, vilket han har hjälp av i jobbet inom äldreomsorgen – när han sjunger en läsarpsalm för en dyster äldre kvinna kan det göra hela skillnaden.

En dragning till det andliga har Jimmy

alltid haft. Skriva började han göra i sena tonåren. 2008 fick han nys om Anders Frostenson-stiftelsens psalmstipendier. Efter två stipendier gick han AF-stiftelsens psalmskola och när stiftelsen utlyste ett stort psalmförfattarstipendium 2016 sökte han och fick det.

– Jag blev jätteglad förstås. Det innebär att de förstår vad jag försöker hålla på med.

Olles ärliga bror

Redan år 2009 hade han fått ett annat pris: Olle Adolphsons minnespris.

– Jag blev upprörd av en man som uppgav sig vara Olle Adolphsons bror. Jag trodde att det var en kompis som skämtade ...

Jimmy fick priset bland annat för sitt språkhantverk, pedagoginsatser vid viskolor och översättningar av norrmannen Erik Byes texter. Han har även ägnat sig åt teater och spelar gitarr. Han tonsätter sina egna texter, och andras. 2019 fick han ta emot ännu ett stipendium, till minne av den svenskamerikanske poeten Arthur Landfors, vars dikter Jimmy tonsatt.

Men allra störst framgång har Jimmy haft med de barnvisor han gav ut 2012. Framför allt ”Hej bajskorv” som spelats 415 000 gånger på Spotify.

– Det är en tjej på fyra år som går omkring och säger det till alla.

På senare tid har dock psalmer stått i fokus. I maj gav musikförlaget Sångfågeln ut *Bortom metaforerna*, ett häfte med 20 visor och psalmer.

– Min vilja är att få ut sångerna så att de sjungs. De trivs inte i skrivbordslådan.

Marita Sköldberg

Foto: Ketil Fjeld

Cyklar byttes mot psalmer

Helgen före midsommar brukar Motala fyllas av cyklister från när och fjärran, då staden är den årliga Vätternrundans start och mål. När kyrkomusiker Anton Glans i Motala insåg att pandemin skulle sätta stopp för det även detta år, fick han idén att genomföra en Psalmrunda istället, tillsammans med kollegor och körsångare.

Det 315 km långa loppet skulle nu ersättas av lika många psalmer, med början från psalm 1 och avslutning med psalm 315. Starten skedde klockan 20.00 på fredagskvällen och målgången beräknades under lördagseftermiddagen, med "depåstopp" för mat och dryck, precis som vid den riktiga Vätternrundan.

Projektet gav också möjlighet att bjuda in sångare ur församlingens alla körer, som turades om att i förväg spela in några av psalmerna utomhus. Resten spelade och sjöng församlingens alla musiker i direktsändning på plats i Charlottenborgskyrkan, under den cirka 21 timmar långa utmaningen.

– Det var verkligen så överraskande

Psalmrundan i Motala introducerades av Petra Regnstrand och Anton Glans, distriktspräst respektive kantor i Charlottenborgskyrkan. Foto: Malin Strehlin

roligt hela tiden och man ville bara fortsätta! säger Annelie Eriksson, en av kyrkomusikerna i Motala församling.

Hela rundan sändes live via Facebook och man kunde också ta del av sändningen på storbildsskärm i Motala kyrka och sjunga psalmerna tillsammans. Dess-

Charlottenborgskyrkan var platsen för direktsändningen av psalmrundan. Foto: Malin Strehlin

utom genomfördes en insamling till Act Svenska kyrkan.

Inför varje depåstopp fick tittarna en uppdatering om hur långt man kommit, på kartan över Vätternrundan, samt teman på både sjungna och kommande psalmer. Sång- och spelglädjen gick verkligen inte att ta miste på, även om ett uns av trötthet gav sig till känna ibland hos de nöjda kyrkomusikerna.

Psalmrundans tio delar finns fortfarande att se via Facebook-sidan "Svenska kyrkan Motala".

Kulturpris för samisk psalmsång

David Larsson (bilden), organist i Gällivare församling, har tilldelats 2021 års kulturpris av Samiska rådet i Svenska kyrkan. I sin motivering lyfter rådet särskilt upp David Larssons synliggörande av den samiska psalmsångstraditionen genom sångkvällar i församlingen och att han "med sin glöd och kärlek för det samiska språket har lyft in det samiska i kyrkan i området". Han inspirerar och engagerar sin församling till att se och stärka inte bara språket utan även det samiska som helhet i Svenska kyrkan, enligt rådet.

– En viktig nyckel i Davids arbete är hans förvärvade kunskaper i samiska språket och i den samiska kulturen som

bidrar till att stärka samiskt kyrkoliv i Gällivare församling, säger Ingrid Inga, ordförande i Samiska rådet inom Svenska kyrkan.

Prisutdelningen kommer troligen att ske under kyrkomötets andra session 22–24 november.

Samiska rådets kulturpris delas ut sedan 1997. Det ska gå till insatser som gjorts för att främja samiska intressen i kyrka och samhälle och som synliggjort samisk kultur och identitet. Prissumman är på 50 000 kronor.

Håkan Nesser: Skuggorna och regnet

Till skolfrökens fasa sjunger 8-åriga Viktor psalmen Din klara sol går åter opp baklänges. En sekteristisk pastor lägger till ett P just före sitt efternamn Salmodyn.

Till min lilla besvikelse finns det just inte mycket mer psalmanknytning i

Håkan Nessers *Skuggorna och regnet* (Albert Bonniers förlag 2004). Men till min stora belåtenhet är den 450 lättlästa sidor långa romanen en fängslande och välskriven berättelse om vilshenhet, hemligheter och livets oförutsägbarhet på gott och ont.

I centrum står David, som mitt i medelålderskrisen får ett bud från sin avlägsna syster om att deras styvbror syns till i barndomstrakterna. Styvbrodern som försvann för 30 år sedan, misstänkt för mord.

MS

Udda psalmtävling i Karlshamn

På anslagstavlan utanför Carl Gustafs kyrka i Karlshamn har detta psalmtävlingsanslag suttit under sommaren.

Foto: Marita Sköldberg

Olle Nivenius: Psalmer och människor

TIPS

Olle Nivenius, på 1970-talet biskop i Lund, var ordförande för psalmbokskommittén bakom 1986 års psalmbok. I *Psalmer och människor* (Verbum 1991) berättar han om 37 av 1986:ans psalmer. Det är en blandning av välkända och mindre kända psalmer – en del av dem lär ha minskat i användning sedan boken skrevs, och andra ökat.

För att få insikt i psalmernas tillkomst hade Nivenius kontakt med författare och tonsättare och många citat från brev och artiklar finns i boken. Nivenius lägger stort fokus på psalmernas relation till bibeltexter, och bibelcitaten är många, liksom även tidigare textversioner av psalmerna.

Till boken hör ett förslag på tio studietillfällen. De skolprovsliknande frågorna kan lämnas i historiens soptunna, men idén med studiecirkel är utmärkt, och *Psalmer och människor* kan gärna ingå som studiematerial.

MS

Anne Nilsson: Flickan i trädet

Flera biografier har skrivits om Lina Sandell, författaren till odödliga psalmer som Blott en dag och Tryggare kan ingen vara. Jag väljer att skriva om *Flickan i trädet* (LTs förlag 1985).

Anne Nilsson fokuserar på Lina Sandells uppväxt präglad av en strikt religiositet, och stödjer sig på flickans egna texter. En kristen ska alltid vara glad och tacksam, oavsett vad som drabbar en i livet. Sjukdom och död och alla svårigheter som tänkas kan är endast prövningar från Gud, som ska föra en närmare Jesus. Inte ens när Linas far drunknar inför hennes ögon tillåts hon sörja – även detta är ju en prövning, för vilken hon ska vara tacksam. Skuld känslorna blir Lina Sandells ständiga följeslagare.

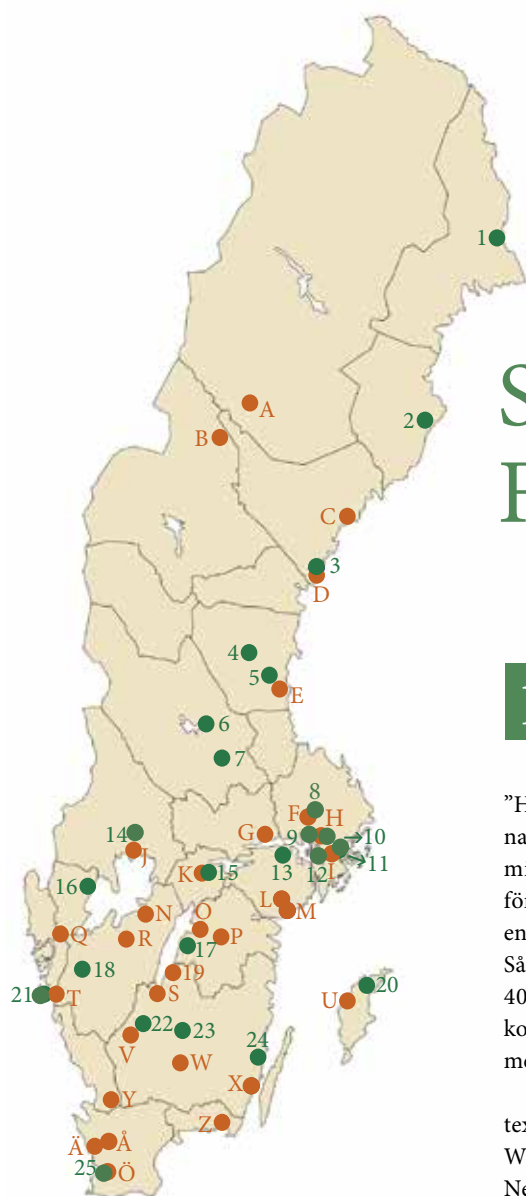
Det är en hård Gud och en hård människosyn som formar Lina Sandell. Själv är jag född i samma geografiska område, 139 år efter henne. Jag känner igen arvet och blir drabbad som av ett slag i magen.

MS

VARJE RÖST RÄKNAS

Centerpartiet

- 1–25 ARTIKLAR – SIDAN 14–31
- A–Ö KLOCKSPEL – SIDAN 19–23

SVERIGEGUIDE FÖR PSALMTURISTER

Text och foto där inget annat anges: Marita Sköldbberg

1 Tornedalspsalmen

”Hade jag aldrig mött Tornedalens kristna ungdom, hade sången nog inte kommit till. Den ungdom, som i sin fromhet förenar det gamla læstadianska arvet med en uppriktig kärlek till Svenska kyrkan.” Så beskrev Göran Widmark, i början på 40-talet stiftsadjunkt i Tornedalen, tillkomsten av psalmen 228 I tro under himmelens skyar, i en skrift 1970.

Det var en kväll i januari 1945 som texten till vers 1, 2 och 4 kom till. Göran Widmark var på besök hos goda vänner i Nedre Kukkola, hade varit på gudstjänst i skolan och kände sig glad och tacksam. Några dagar senare sjöngs psalmen för första gången vid ett kyrkkaffe i Övertorneå prästgård. Då lydde några ord i första

versen ”och än genom Tornedals byar”. De ändrades senare till ”och än genom städer och byar”, men psalmen är fortfarande känd som Tornedalspsalmen.

– Psalm 228 är mycket uppskattad här och sjungs ofta. De flesta vet psalmens historia och har med den en slags hemkänsla, berättar Marja Mustakallio, kantor i Övertorneå församling.

– Det är viktigt att poängtera att psalmen sjungs också på finska sidan, vårt område är ju gränsland. Den kom med i finska kyrkans psalmbok 1986.

Melodin var skriven i början av 1900-talet av den finske prästen Emil Törnwall. Psalmerna finns med i både den finsk- och den svenskspråkiga psalmboken i Finland.

Matarengi/Övertorneå kyrka byggdes på 1730-talet, klocktornet några decennier senare.

Torneälven med berget Aavasaksa, som ligger på finska sidan, i bakgrunden. Foton: Marja Mustakallio

2 Roseniusgården i Ånäset

I Ånäset nära Nysätra kyrka i Västerbotten finns Roseniusgården. Där föddes Carl Olof Rosenius 1816. Han blev Sveriges förmodligen främsta lekmanapredikant och en av grundarna till EFS. Hans teologi präglades av Martin Luther från 1500-talet, herrnhutismen från 1700-talet och nyläseriet från 1800-talet.

Rosenius och kretsen kring honom i Stockholm engagerade sig starkt i sociala frågor. De ville kombinera lekamlig hjälp med andlig. Carl Olof Rosenius har också skrivit texten till flera älskade psalmer, till exempel Med Gud och hans vänskap och

Var jag går i skogar, berg och dalar.

Roseniusgården ägs av EFS Västerbotten och sköts om av gruppen Roseniusgårdens Vänner. Sommartid arrangeras en sänggudstjänst i juni och en i juli samt den årliga Roseniusdagen i mitten av augusti. I år var den i form av ett symposium med titeln "Kretsen kring Rosenius: Släkten, vännerna och breven". Föreläsningarna byggde på artiklar i en nyutgiven bok med samma titel.

1939 flyttades Roseniusgården från sin ursprungliga plats öster om E4 i Ånäset till Solviks folkhögskola i Frostkåge. 1972

flyttades den tillbaka till Ånäset – denna gång till nuvarande plats på det forna kyrkstadsområdet. Huset innehåller kök, kammare, sal och förstuga. Taket är ovanligt med sina valmade gavelrösten. I salen finns interiörmålningar efter en gammal förlaga, utförda av konstnären Sixten Fager. Invändigt har ett kristet 1800-talshem återskapats, delvis med möbler och föremål från Rosenius familj.

Text och foto:

Lars Olov Sjöström,
ordförande Roseniusgårdens Vänner

3 Franzénmonumentet i Härnösand

Efter ett långt liv som diktare, bibliotekarie, professor, kyrkoherde, akademiledamot, familjefar (han fick tolv barn och var gift tre gånger) med mera, först i Finland, sedan i Sverige, blev Franz Michael Franzén 1834 biskop i Härnösand. Här levde och verkade han sina sista 14 år. Hans huvudsakliga diktargärning var då förbi, men Franzénmonumentet i Stadsparken i Härnösand tar ändå fasta på just denna.

Statyn gjordes av Carl Milles 1910 och föreställer Franzén stående läsandets ur en bok medan sångmöerna Selma och Fanny, som förekommer i hans diktning, sitter nedanför. En gång om året inbjuder Härnösands domkyrkoförsamling till Franzénvandring med statyn som ett givet stopp.

Men det var under Franzéns första tid som kyrkoherde i Kumla på 1810-talet, som han skrev det dussin psalmer som finns i 1986 års psalmbok, däribland Bereden väg för Herren och Vad ljus över griften. Han var under denna period också

med i psalmkommittén, jämte J O Wallin.

Även i Kumla är Franzén ihågkommen. I en sänka intill Kumla kyrka finns den så kallade Franzéns grotta där det sedan 1946 också står en minnessten.

Franzénmonumentet med Härnösands domkyrka bakom.
Foto: Lena Vik

Minnesstenen i "Franzéns grotta" vid Kumla kyrka.

4 Järvsöpsalmen

Den 22 juli 1838 skulle dåvarande ärkebiskopen Johan Olof Wallin inviga den nybyggda Järvsö kyrka – Sveriges största landsbygdskyrka. Kyrkan ligger på en ö, och för att komma dit fick man på den tiden färdas på båt över Ljusnan.

Under båtresan på kvällen före invigningen ringde kyrkklockorna. Ärkebiskopen slog, enligt vad som berättats, ut med armarna och fångade inspirerat ögonblicket med orden i första versen till det som blev helgsmålspsalmen 512: ”Det

ringer till vila och veckan går ut ...”.

På sitt rum i prästgårdens gästflygel fullbordade Wallin dikten och tillägnade den ”Jerfsö församling”. Originalmanuset förvaras i en monter i kyrkans sakristia.

Foto: Edward Vallingstam

5 Söderblomsgården i Trönö

I den gamla prästgården i Trönö i Hälsingland föddes år 1866 Nathan Söderblom, sedermera ärkebiskop, fredspristagare och psalmförfattare. Söderblomsgården är nu hembygdsgård där Trönö hembygdsförening har verksamhet, främst sommartid, men vanligen också med en julmarknad första advent.

Utanför gården finns en fin gammaldags trädgård som sköts ideellt av en trädgårdsgrupp. Sommarsäsongen börjar med plantbyttardag och fortsätter söndag före midsommar med hembygdsdag. Den inleds med en milslång kyrkvandring kl 6 på morgonen på stigar genom skogen. I slutet av vandringen finns ett ställe som kallas jungstenen där deltagarna sjunger Var jag går i skogar berg och dalar och Härlig är jorden. Vandringen följs av en gudstjänst i Trönö gamla kyrka som också är en speciell sevärdhet. Dagen avslutas med kaffe och en del annat på Söderblomsgården.

Under juli-augusti är gården öppen för besökare varje dag kl 11–17. I serveringen

är det rabarbertema: rabarberdricka, rabarbersirap, rabarberchutney och rabarberkaka ingår i sortimentet.

Vid Söderblomsgården finns också Sothälsgården där Trönöhelgonet och bysnickaren Lars Bodin bodde. Han var avlägset släkt med Nathan Söderblom. Båda var djupt troende och de levde ungefär vid samma tid. Lars levde hela sitt liv i Trönö medan Nathan hade hela världen som sitt arbetsfält.

Text och foto: Birgit Lundgren, ordförande Trönö hembygdsförening

6 Stiftsgården i Rättvik

På stiftsgården i Rättvik var Jonas Jonson, sedermera biskop i Strängnäs, föreståndare från 1975 och tio år framåt. Under några av dessa år var Per Harling, sedermera en av Sveriges mesta psalmskapare, ungdomspräst på stiftsgården. Stiftsgården blev en plats för unga människors musik- och mässexperimenterande. Inte minst gjorde Per Harling flera musikaler som sedan inövades under musikalläger.

Jonson (text) och Harling (musik) kom att skriva en lång rad sånger ihop. Många gavs ut i enkla häften, och två: 398 Vi reser ett tecken och 510 Innan natten kommer, kom med i Den svenska psalmboken. Ytterligare psalmer från dessa kreativa år finns med, som 602 Så länge solen värmer jorden, skriven av Per Harling själv till påskmusikalen Se människan! 1980.

Gruppen Fjedur, sprungen ur en ungdomskör i Malung och med Anders Nyberg som en av medlemmarna, knöts under dessa år särskilt till stiftsgården.

1978 var gruppen i Sydafrika och tog med sig sånger därifrån. Psalmerna 584 och 705 härstammar från denna resa.

Även idag är Stiftsgården Rättvik ett slags kulturcentrum i Dalarna, och funderingar kring nya satsningar på ungdomar och musik finns. Men det nuvarande

kursutbudet vänder sig mer till anställda inom kyrkan, exempelvis inom trädgård och livsmedel.

Stiftsgården har andakter flera gånger om dagen i Enhetens kapell och erbjuder både mat och övernattnings för såväl enstaka gäster som konferensgrupper.

Korset nere vid Siljans strand nära Stiftsgården i Rättvik. Foto: Linus Sköldberg

7 J O Wallin i Stora Tuna

Johan Olof Wallin, Davidsharpan i Norden som han kom att kallas, föddes 1779 i byn Yttre Skomsarby i Stora Tuna. Födelsehuset finns nu på Tunabygdens gammalgård i Borlänge. Sommartid är Gammalgården ett omtyckt turistmål.

Efter skolgång i Falun och Västerås följde universitetsstudier i Uppsala, där Wallin efter några år prästvigdes. Han innehade sedan kyrkoherdetjänster i flera Stockholmskyrkor, innan han vid 58 års ålder utnämndes till Svea Rikes ärkebiskop.

Wallins produktion som diktare var enorm. 1819 års psalmbok, den Wallinska, ansåg han själv vara kronan på sitt livsverk. Trots detta var han enligt samtiden mest känd för sin retorik och förmåga att trollbinda kyrkobesökarna.

Wallin avled 1839 och ligger begravd på Norra begravningsplatsen i Solna. 1881 invigdes ett Wallinmonument vid Stora Tuna kyrka. På hundraårsdagen av hans död bildades Wallinsamfundet (<https://wallinsamfundet.org>). Samfundets uppgift är att bevara minnet av Johan Olof Wallin samt sprida kunskap om hans livsverk. Vart tredje år delas Wallinpriset ut. Den senaste pristagaren var prästen och kompositören Per Harling.

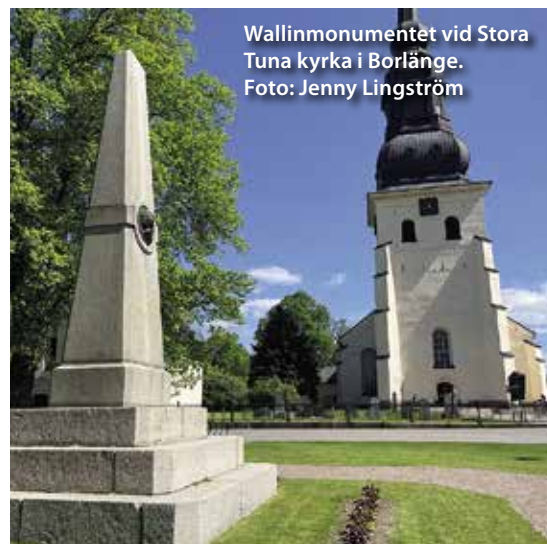
Årligen firas en Wallinhögtid i Stora Tuna. Inför högtidsdagen utger Samfundet en årsskrift.

Under året anordnas psalmsångskvällar och föredrag i olika kyrkor, inte bara i Tunabygden, och en höstresa för medlemmarna.

På senare tid har flera kompositörer fångats av Wallins koraltexter, vilket lett till samarbeten med Wallinsamfundet. Maria Löfberg har skrivit kantaten "Vi lovar dig, o store Gud!" och tonsatt dikten "Hic, Haec, Hoc", som Wallin skrev långt fram i livet om tiden vid trivialskolan i Falun.

"Idag och alla dar" är ett verk av Anton Leanderson-Andréas över mässtexter och Wallinpsalmer. Joakim Andersson har komponerat koralfantasier över "Järvsöpsalmen", "Var är den vän" och "Var hälsad sköna morgonstund".

Text: Mona Engberg,
ordförande Wallinsamfundet

Wallinmonumentet vid Stora Tuna kyrka i Borlänge. Foto: Jenny Lingström

Wallins födelsehus på Tunabygdens gammalgård. Foto: Mona Engberg

Gamla kyrkogården i Uppsala

Att vandra på en kyrkogård är på en gång motion, naturupplevelse och en lektion i kulturhistoria. Det gäller vilken kyrkogård som helst, men vissa förstås mer än andra.

På Gamla kyrkogården i Uppsala erbjuder kyrkogårdsförvaltningen i Uppsala en timme långa kyrkogårdsvandringar sommartid och det finns också möjlighet att boka en egen visning.

Här finns kändisar som Gustaf Fröding och Dag Hammarskjöld begravda, Estoniaplatsen och flera samlingsgravar för

universitetets nationer. Bland lokomotivförrare, mältare, lågstadielärare, guldsmeder och förstås en lång rad kyrkoherdar finns även ett antal psalmförfattare begravda. Den store historikern Erik Gustaf Geijer (140, 150), biskopen J. A. Eklund (17 översättningar, 6 originaltexter, men kanske allra mest känd för den borttagna "Fädernas kyrka"), författaren Thekla Knös (översättning 113) och Svenska Akademiens ständige sekreterare Carl David af Wirsén (201 samt två översättningar) är några.

Men ärkebiskopen och fredspristagaren Nathan Söderblom (melodin till I denna ljuva sommartid med flera samt två texter) finns inte begravd här. När han dog 1931 gjordes det andra och sista (?) undantaget från det över hundra år gamla förbudet att begrava i kyrkor. Hans grav ligger i Uppsala domkyrkas högkor.

För den som vill läsa mer om kulturpersoner på Uppsalas kyrkogårdar finns en särskild webbplats kulturpersoner.upp-salakyrkogardar.se.

Sigtunastiftelsen

Om 2000-talets bästa mylla för svensk psalmdiktning är Anders Frostenson-stiftelsen, så var kanske Sigtunastiftelsen 1900-talets. Till exempel skrev just Anders Frostenson sin första psalm här. Men det var en mylla för allt författande.

Det myllrar av rofylld liv på Sigtunastiftelsen denna junidag. I rosegården sitter lunchgäster och njuter av solsken och gott sällskap. Sedan 1917 är detta en fristående mötesplats för kultur och kyrka. Ett gäng präster fanns med i tillskyndandet, där-

ibland psalmförfattarna, tillika (ärke)biskoparna Nathan Söderblom, J.A. Eklund och Einar Billing.

Från start beslutade rektor Manfred Björkquist att tidningsläsande skulle ingå i folkhögskoleutbildningen, som då fanns här. Man prenumererade på dagstidningar och eleverna fick klippa och diskutera. Det var embryot till det som nu är Sveriges största klipparkiv.

– Från 1930-talet hade man 15–20 dagstidningar och några nordiska tidningar, berättar arkivassistent Anna-Karin Sandell. Man klippte alla ämnen – mycket humaniora, alla bokrecensioner, man följde debatter och ledare. Ungefär 15 000 personer har ett eget kuvert.

Här lär finnas över fyra miljoner tidningsurklipp, fram till millennieskiftet. Numera finns svensk dagstidningsdatabas.

Nytt arkiv om Eggehorn

Klipparkivet har också tagit emot donationer, den senaste om Ylva Eggehorn. Under 56 år samlade Gunnar Hyllén-Cavallius tidningsklipp om Ylva, född Nilsson. De har nu överlämnats i form av åtta pärmar. Första klippet är novellen Formeln publicerad i Vi 1964. Här finns bland annat hennes relationsspalter och krönikor från Dagen och Expressen, en minnesartikel om Bo Setterlind i Svenska Journalen, artiklar om Ylva och recensioner av hennes böcker.

Ylva Eggehorn har fått vistelsestipendier på stiftelsen tre gånger – sedan 1937 ges varje år några författare möjlighet att vistas här gratis under totalt en månad. Men sin kanske mest älskade psalm, Var inte rädd, skrev Ylva redan 1972, när hon fått en veckas stiftelsevistelse som pre-sent. Hon ville inge hopp till en bedrövad

I klipparkivet finns mängder av klipp om psalmer. Kritiken var inte nådig mot de nya psalmböckerna, vare sig 1937 eller 1986.

I rosegården äter gäster lunch under soliga dagar.

kvinna som hon en kväll mötte vid midagsbordet.

Eva Norberg Hagberg är en annan psalmförfattande kvinna som lämnat spår efter sig. Hon gick på Sigtuna folkhögskola på 1930-talet och bodde åter i staden under 1970-talet, innan hon flyttade till Sunnansjö. 2016 överlämnade hennes söner arkivmaterial som blivit till 19 volymer i Sigtunastiftelsens arkiv. De innehåller mängder av publicerade och opublicerade dikter och böner, uppsatser om psalmer, korrespondens och mycket mer om allt från psalmkommittén till sommarorgel.

Största privata biblioteket

Här finns fler personarkiv och förstås stiftelsens eget arkiv. En trappa upp finns det gedigna biblioteket – Sveriges största privata bibliotek, som lockar många forskare.

Biblioteket byggdes 1935. Det tidigare biblioteket i huvudbyggnaden kallas numera Rådsalen. Där finns porträtt av några av grundarna, liksom av Olov Hartman, som ledde Sigtunastiftelsen 1948–1971. Hans psalmskrivande tog visserligen verklig fart efter att han gått i pension, men några psalmer skrevs under hans stiftelsestid, som För att du inte tog det gudomliga som kom till under en retreat 1970.

– Sigtunastiftelsen har 100 år på nacken i centrum för svenskt kulturliv och kyrkoliv. Jättemånga författare har varit här. Och visst har psalmen spelat en stor roll. Det är slående hur många psalmer som har blivit till här, säger Dan-Erik Sahlberg, programchef för Sigtunastiftelsen.

Lång författarlista

Några psalmer har kanske blivit till i tornrummet med dess tjugande utsikt över Mälaren, andra har fått sin inspiration vid ”författarbordet” på fjärde våningen, eller i något annat av alla utrymmen i den charmiga snirkelighet som Sigtunastiftelsen utgör.

Listan över psalmförfattare med stiftelsekoppling kan göras lång: Britt G Hallqvist, Bo Setterlind, Cecilia Bååth-Holmberg, Jonas Jonson, Karin Boye, Svein Ellingsen, Karin Hartman, Dietrich Bonhoeffer ... (1942 hade den sistnämnde ett hemligt möte i Sigtuna med den engelske biskopen George Bell om Tysklands framtid ifall kuppförsöket mot Hitler skulle lyckas.)

Och Anders Frostenson. Uppmanad av veterinären och psalmdiktaren Gustav Thorsell att skriva psalmer begav han sig på nyåret 1935 till Sigtunastiftelsen. Där skrev han sin allra första psalm: Jesus från

Klockspelen sprider psalmer

Dan-Erik Sahlberg, programchef, i Sigtunastiftelsens bibliotek.

Arkivassistent Anna-Karin Sandell i klipparkivet.

Nasaret. Hemkommen till Stockholm ringde han Thorsell för att berätta och möttes av beskedet att denne dött samma natt. Frostenson tog det som ett bud att fortsätta skriva.

Fotnot. Sigtunastiftelsen ordnar guidningar både regelbundet och för grupper. Det går också att delta i kulturevenemang eller bo på hotellet. Till 100-årsjubileet skrev Ylva Eggehorn boken *Hamn för rebeller och änkenåder* : Sigtunastiftelsen och författarna (Libris).

En psalmturist har naturligtvis inte bara ögonen öppna, utan även öronen. Därför finns här en guide till en lång rad klockspel som spelar psalmer ut över nejden.

Sveriges första klockspel började klinga 1666. De senaste har tillkommit på 2010-talet. Det största är det i Västerås stadshus från 1960 som har 47 klockor med inskriptioner av Bo Setterlind och spelar 15 gånger om dagen.

Övriga klockspel i Körtjournalens lista finns i kyrktorn eller klockstaplar, oftast mer eller mindre osynliga för gatans lyssnare. Klockspelen finns i gamla domkyrkor som de i Lund och Skara, i stadsdelskyrkor från 1980-talet i till exempel Kalmar och Uppsala, och i landsbygdskyrkor som halländska Hishult och jämtländska Tåsjö.

– Vi har ett fantastiskt klockspel med 21 malmklockor som jag har programmerat in olika klockslag under dagen och som vi använder i många gudstjänster och konserter. En levande landsbygd tack vare dessa magnifika klockspel, menar kyrkomusikern i Tåsjö, Margaretha Dahlén.

Mello och Wonder

Vid de fasta tidpunkterna under dagen spelas i allmänhet förprogrammerade psalmer, men ibland tar musikerna ut svängarna.

– När vi hade deltävling av Mello för ett par år sedan i Linköping spelade jag kända mello-låtar den veckan, Star Wars-temat på Star Wars-dagen, studentsången vid skolavslutning till exempel, berättar Bo Ingelberg i S:t Lars kyrka i Linköping.

– I princip allt går att spela på klockspelet, förklarar Dag Videke i Landskrona, som också väver in andra stycken bland psalmerna. Till exempel Charpentiers preludium till Te deum (Eurovisionens signaturmelodi), Mozarts Eine kleine nachtmusik och Stevie Wonders I just call – önskemål av en församlingsbo.

Vid förrättningar

Klockspelen används också i konserter, gudstjänster och förrättningar. Som i Själevad, där Håkan Dahlén är organist.

– Vid kyrkliga förrättningar spelas melodier fem minuter innan kyrkklockorna ringer in. De kan ha önskats av dopfamilj, anhöriga vid begravning eller vigselfar. Klockorna hörs i kyrkan via högtalare, det ger en väldigt fin upplevelse av ro och stillhet med den tidlösa ljudmiljö som klockors klang ger.

Klockspel från norr till söder →

10 Emmy Köhlers musikmuseum i Fresta

En enda psalm har hon med i Den svenska psalmboken. Men den är en av de mest sjungna: Nu tändas tusen juleljus. Numera har Emmy Köhler även ett museum uppkallat efter sig.

– I kören visste vi ju att det var hennes julsång vi sjöng, och att hon bodde här, berättar Siv Rosenqvist, som i många år sjöng i kyrkokören i Fresta utanför Upplands Väsby.

Men mycket mer än så var det inte förrän journalisten Lillemor Holmberg kom till Fresta församling och höll föredrag. Om något helt annat, men hon och Siv – som då var anställd i församlingens äldrevärksamhet – kom att prata om Emmy Köhler (1858–1925), som Lillemor intresserat sig för. Lillemor kom tillbaka 2007 och gjorde tillsammans med Fresta församlings musiker ett program om och med Emmy Köhler och hennes musik.

Men det tog ändå många år innan det blev ett museum. Under tiden fick Siv höra att det skulle stå något på baksidan av gravstenen på Fresta kyrkogård där Emmy, hennes make, deras son Gunnar samt dotter, konstnären Ingrid von Werdenhoff, är begravda.

– Jag såg några fragment av ord, och så insåg jag att det var det som jag haft på min bonad över sängen i över 50 år! ”Lyssna till den granens susning, vid vars rot ditt bo är fästadt.”

Citatet är av Zacharias Topelius (som

för övrigt står bakom sex texter i psalmboken) och daterat till 1903 på stenen, som flyttades till graven från Norrsätra gård, där Köhlers bodde.

Museet roligast i livet

Men det var journalisten, sångaren, föreningsmänniskan med mera Rolf Bromme som såg till att det blev ett museum, som invigdes 2019 – ”det roligaste jag någonsin gjort”. Liksom Siv är han starkt engagerad i Fresta församling, och även lokalpolitiskt.

– Jag satt i namnberedningen i Upplands Väsby kommun och jag tjtade nog ett år, och sedan blev det Emmy Köhlers park där borta. Men någon skylt finns fortfarande inte, säger han och pekar österut från där vi sitter utanför Klockarstugan som inhyser Emmy Köhlers Musikmuseum för Barnvisor.

Klockarstugan, byggd på 1700-talet, står intill församlingsgården och det var där det fanns en lokal som församlingen kunde erbjuda till museet. I övrigt används stugan numera bara till sommarcaféer.

Rolf startade dels museet, dels en vänförening till det. I föreningen har bland andra Siv engagerat sig. Vänföreningens verksamhetsplan innehåller en advents- och en sommarsamling varje år. Det lilla museet tar emot små grupper för guidningar, som vänföreningens styrelse har hand om (kontakt kan tas via Fresta församling). Flest var det våren 2019 när Fresta skola kom med sex grupper.

Rolf Bromme och Siv Rosenqvist vid Klockarstugan i Fresta där Emmy Köhlers Musik-

Bara initialer

Rolfs första antikvariatsfynd till museet var *Gunnars och Ingas roliga bok. Sagor och visor*. Den är tryckt 1898 och innehåller många notförsedda visor av Emmy Köhler med illustrationer av hennes kusin Elsie Elmlblad. Gunnar och Inga var Emmys äldsta barn.

Rolf visar den vackra boken vars båda skapare bara nämns vid initialer.

– Så var det för kvinnor på den tiden.

Emmy Köhler växte upp i en välbärgad familj i Stockholm och fick musikalisk skolning. Hon började tidigt skriva noveller som under pseudonym publicerades i flera tidningar. Hon utbildade sig och arbetade som lärare och så småningom gifte hon sig med kanslirådet Sven Köhler.

Med tiden blev barnvisor hennes

Klockspel från norr till söder

Bokstäverna hänvisar till Sverige-kartan på sid 14. Listan gör inte anspråk på att vara fullständig. Med reservation för eventuella reparationer och ändringar i spelscheman.

A – Vilhelmina kyrka

Sveriges nordligaste klockspel spelar måndag-fredag kl 9, 12, 16, 20 och lördagar kl 9, 16 samt helgmålsringningen kl 18.

B – Tåsjö kyrka

Psalmmelodier och melodier som passar till årstiderna spelas dagligen kl 8, 12, 15 och 20.

C – Själevads kyrka

Psalmer knutna till kyrkoåret spelas mån-

dag-fredag 7.55, 10.55, 14.55 och 17.55 samt lördagar och söndagar 17.55.

D – Härnösands domkyrka

Spelar vardagar 8, 12, 15 och 18, lör 9, 12, 15 och 18 och sön 9, 11, 15, 18.

Totalt spelas tolv olika psalmer per vecka, valda utifrån kyrkoåret.

Bild – Klockspelet i södra tornet i Härnösands domkyrka. Foto: Lars G Fredriksson

E – Ulrika Eleonora kyrka, Söderhamn

Varannan tisdag kl 12.10, då det är lunchkonsert, spelas en psalm.

F – Gottsunda kyrka, Uppsala

Klockspelet i Gottsunda kyrkas klockstapel spelas varje dag kl 12. Samma psalm, vald utifrån kyrkoåret, spelas under en vecka.

Bild – Klockstapeln i Gottsunda, Uppsala.

museum för Barnvisor är inhytt.

specialitet. Hon skrev alla melodier och vissa texter. De flesta har fallit i glömska, men några finns i det lilla enrumsmuseet, tillsammans med andra barnvisböcker och -skivor. Här finns bland annat gamla samlingar av Alice Tegnér och Felix Körling och nyare på norska och finska som innehåller översättningar av Nu tändas tusen juleljus, den sång som först publicerades i Lina Sandells tidning Korsblomman.

Rolf har köpt en del av böckerna på antikvariat, annat har skänkts från olika håll.

En klenod är den handskrift från 1840, som Frestabon Erik Pettersson skänkte till museet efter att han läst om det i lokaltidningen. Han hade fått handskriften av sin farmor, berättar Rolf. Handskriften är en

Siv Rosenqvist och Rolf Bromme vid Emmy Köhlers gravsten med Topelius-inskription.

samling av andras vistexter och signerad Anna Gustafwa W.

– Men vi vet inte vem hon är.

Lillemor Holmberg med en bild på Emmy Köhler vid invigningen av museet i Fresta 2019. Foto: Rolf Bromme

Rolf Bromme med Emmy Köhlers Gunnars och Ingas roliga bok.

G – Västerås stadshus

Spelar varje hel timme mellan kl 7 och 21. Melodierna återkommer varje timme året runt, utom kl 12, 13 och 15 då de varierar efter årstid. Endast en psalm finns med, W Ähléns Sommarpsalm som spelas sommartid kl 12.

H – Vilunda kyrka, Upplands-Väsby

Psalmer som följer kyrkoåret spelas dagligen kl 9, 12 och 18.

I – Stockholm

I Tyska S:ta Gertruds kyrka i Stockholm invigdes Sveriges första klockspel 1663. Det nuvarande är från 1888 och omgöts

1923. Det klingar fyra gånger om dagen och varje onsdag kl 15:30 spelas det manuellt av organisten.

Klockspelet i **Adolf Fredriks kyrka** spelar psalmer efter kyrkoåret varje dag kl 9, 12.15 (söndagar 13), 16.45 och 20.

Hedvig Eleonora kyrkas klockspel spelar dagligen kl 9, 12 (lör-sön 13), 15, 18 (lör-sön 17), och 21. Det har sju kyrkoårs-serier.

J – Karlstads domkyrka

Varje dag kl 8, 12, 15 och 18 klingar en psalm. På torsdagar kl 11.45 och lördagar kl 12 spelas dessutom en kortare klockspelskonsert.

K – Kumla kyrka

Spelar psalmmelodier kl 9, 12 och 18 varje dag.

L – St Nicolai kyrka, Nyköping

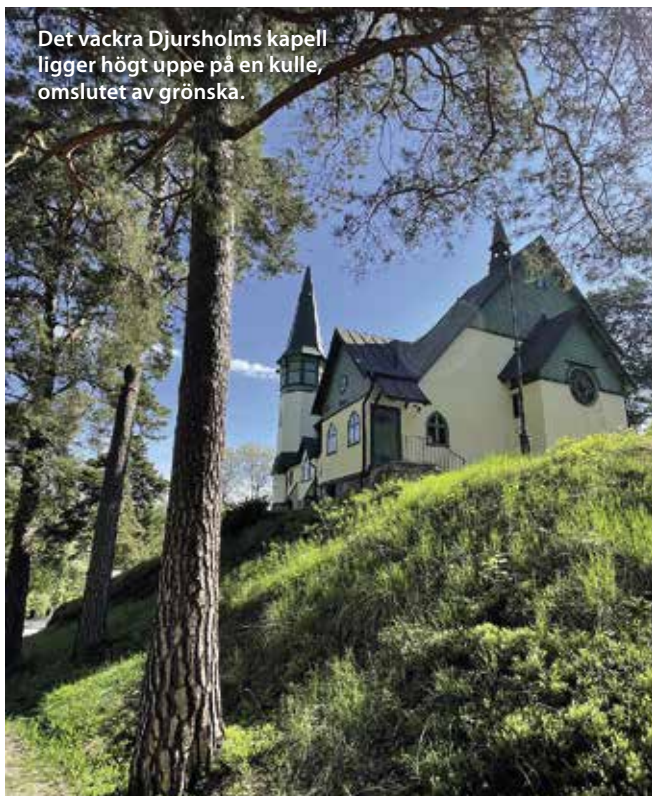
Varje dag kl 9, 12, 15 och 18 ljuder en psalm.

M – S:t Botvids kyrka, Oxelösund

Spelar en psalm eller visa varje dag klockan 9, 12, 15 och 18.

N – Mariestads domkyrka

Spelar varje dag kl 9, 12, 15 och 18 psalmer som byts ut under kyrkoåret.

Det vackra Djursholms kapell ligger högt uppe på en kulle, omslutet av grönska.

Ingrid von Heijne verkade som kyrkomusiker i Djursholms kapell i 32 år och har nu hand om bokningar i kapellet.

Invánarna ordnade gudstjänster i Djursholms slott, som inhyste skola. Men när den populäre Beskow blev "pastor på Djursholm" och invånarantalet ökade blev skolsalen för liten. Den fjärde advent 1898 hölls den första gudstjänsten i Djursholms kapell, byggt av insamlade medel.

Ända sedan dess drivs kapellet av en stiftelse i samarbete med och med stort ekonomiskt stöd från Danderyds församling. Kapellet invigdes officiellt i Svenska kyrkan 1902.

Blyg Alice Tegnér

Natanael Beskow var den ständige predikanten. Gömd bakom orgeln satt Alice Tegnér – "fru Musica på Djursholm" – som oavlönad trakterade orgeln fram till 1912.

– Det är på grund av henne som orgeln är så här, hon var en väldigt blygsam person. Och synnerligen verksam, berättar Ingrid von Heijne.

Alice Tegnér skrev mycket musik till kapellet men hennes enda bidrag i Den svenska psalmboken är melodin till Gläns över sjö och strand, till text av en annan Djursholmsbo, Viktor Rydberg. Från denna psalm sägs Natanael Beskow ha hämtat inspiration till de målningar han

11 Djursholms kapell

I över 50 år verkade Natanael Beskow i Djursholms kapell.

– Gästande predikanter tror att vi bör sjunga Natanael Beskow. Det gör vi också, men det är inte så lätt-sjunget, säger Ingrid von Heijne, som i över 30 år verkade som kapellets kyrkomusiker vid sidan av sin lärartjänst.

Redan i 20-årsåldern, som teologistudent, skrev Natanael Beskow (1865–1953)

sina första psalmer. Där bland Kärlek av höjden till F F Flemmings tonsättning av "Integer vitae". I psalmboken finns den som nummer 92 med en Crügermelodi. Han övergick till konststudier, träffade Elsa – den numera nog mest kända i paret Beskow – vände åter till teologin och tog prästexamen 1896. Men prästviges gjorde han aldrig.

Det passade bra för Djursholmsborna som sökte en fristående predikant. Villasamhället Djursholm började byggas 1889.

Klockspel från norr till söder

O – Motala kyrka

Kl 9, 12 och 18 varje dag spelar klockspelet en psalm som byts efter kyrkoåret.

P – S:t Lars kyrka, Linköping

Spelas varje dag kl 9, 12, 15, 18 och 21, oftast koraler anpassade till kyrkoåret.

Q – Uddevalla kyrka

Spelar årstidsanknutna psalmer dagligen kl 8, 12, 16 och 20.

R – Skara domkyrka

Klockspelet invigdes under Skara stifts 1000-årsjubileum 2014. Det spelar psalmer vardagar kl 9, 12, 15 och 18, lördagar 9, 10.30, 15 och 17.58 samt söndagar 9, 10.55,

15 och 17.55. Melodierna skiftar med dagens, kyrkoårets och kalenderårets rytm.

Bild – Klockspelet i norra tornet i Skara domkyrka. Foto: Skara domkyrka

S – Sofiakyrkan, Jönköping

Spelar kl 8, 12, 16 och 20 (på helgen hoppas morgontiden över för de boendes skull) och på söndagar 10.55. Psalmerna anpassas efter dygnets tid och kyrkoåret.

T – Tyska Christinae kyrka, Göteborg

Utöver psalmer dagligen kl 9.05, 12.05, 15.05 och 18.05 spelar klockspelet varje dag under hela 2021 Göteborgs jubileums-låt kl 16.21 för att fira stadens 400-årsminne.

U – Visby domkyrka

Klockspelet består av 45 klockor och spelar som regel koraler kl 8, 12 och 20 samt helgmålsringning lördagar klockan 18.

V – Gislaveds kyrka

Spelar psalmer varje dag kl 8, 13 och 17.

utförde i kapellets kor. För Jungfru Maria stod hustrun Elsa modell.

Det var arkitekten Fredrik Lilljekvist, tillika Dramatens skapare, som propsade på att kapellet skulle byggas på den höga kullen.

– Öster är där någonstans, pekar Ingrid von Heijne ungefär mitt på ena långsidan. Kapellet är inte ”rätt” vänt, man byggde efter kullen.

Många av inventarierna har skänkts av Djursholmsbor och pengar donerats till inköp. Det senaste tillskottet är en Steinway Boston-flygel.

Jämställt i kyrkan

Alltsedan Beskow släppte varannan sön-

dag kom nya predikanter, både präster och andra.

– På 30-talet var det många kvinnor som predikade här, berättar Ingrid. Natanael Beskow var mycket för jämställdhet, även om det kanske inte var riktigt så i det egna hemmet ...

Ingrid ansvarade under många år för alla bokningar i kapellet. Antalet har minskat, men som mest var det 250 förrättningar på ett år. Varje söndag utom på sommaren är det gudstjänst. En gång i månaden leds den av ”terminsprästen”, en annan av en präst från Danderyds församling. Resterande söndagar kommer andra med en relation till kapellet. Ingrid engagerar dem alla.

Det praktiska sköts av en grupp kapellvärdinnor. De enda som har arvode är musikerna, anställda av stiftelsen. Christiane Höjer sköter förrättningar, gudstjänster och bokningar och Ingrids dotter Cecilia von Heijne har tagit över Djursholms kapellkör efter sina föräldrar.

Först 1919 började Natanael Beskow skriva psalmer igen, då han blev ledamot av den kommitté som utarbetade förslag till psalmbokstillägg. Starkast förknippad med Djursholms kapell är 508 Nu kommer kväll med vilans bud, som skrevs klart just före nyårsbönen 1921. Totalt finns tolv psalmer skrivna, översatta eller bearbetade av Natanael Beskow i Den svenska psalmboken.

12 Lovön

I 22 år, 1949–1971, var den store 1900-talspsalmisten Anders Frostenson kyrkoherde på Lovön, där bland annat Drottningholms slott ligger. Det var under dessa år som större delen av hans enorma psalmproduktion tillkom – såväl egna texter som bearbetningar och översättningar av andras.

Frostensons kanske mest älskade text, 289 Guds kärlek är som stranden, lär åtminstone delvis ha tillkommit vid klockstapeln på Lovön. Annars fick han sina uppslag på alla möjliga olika platser runt om i världen, och skrev på vadhelst som fanns i närheten.

Klockstapeln ligger mitt emellan Lovö kyrka och Lovö prästgård där familjen Frostenson bodde. Prästgården är idag privatägd och drivs som ekologisk mjölkgård. Där finns även viss grönsaksodling,

och produkter säljs i den lilla obemannade gårdsbutiken.

Anders Frostenson vilar på Lovö kyrkogård tillsammans med sin första hustru Ulla Lidman Frostenson, som dog under Lovö-åren, och sin son Sven Frostenson.

På Lovö prästgård finns idag en liten gårdsbutik med grönsaksförsäljning.

Utsikten över Lovö kyrka från klockstapeln lär ha inspirerat Anders Frostenson till Guds kärlek är som stranden.

W – Växjö domkyrka

Spelar varje dag ett par minuter före kl 8, 12 och 18.

X – Två Systrars kapell, Kalmar

Från klockstapeln hörs psalmmelodier anknutna till kyrkoåret kl 8.30, 12, 15, 18 och 21 varje dag.

Bild – Klockstapeln vid Två Systrars kapell, Kalmar.

Y – Hishults kyrka

Spelar en psalm varje vardag kl 12 och 18, på lördagar kl 12, söndagar kl 18.

Z – Fredrikskyrkan, Karlskrona

Spelar kl 9, 12, 15 och 18 varje dag.

Å – Svalöv

Det fristående klockspelet i Svalöv står nära församlingshemmet Forslidsgården. Det spelar varje dag kl 8, 12 och 19, bland annat psalmer. Melodiserierna byts fyra gånger om året.

Bild – Klockspelet i Svalöv. Foto: Karin Domrös.

Ä – Landskrona

Spelar dagligen kl 9, 12, 15, 18 och 21, mestadels psalmer utifrån kyrkoår och årstid. Vid större heldagar ofta utökade program.

Ö – Lunds domkyrka

Psalmmelodier som anpassas till kyrkoåret spelas varje dag kl 9, 15 och 20.45. Till vissa särskilda tillfällen spelas specialkomponerad musik.

13 Bo Setterlinds park i Strängnäs

Med orden "Det finns en väg till himmelen" inleds Bo Setterlinds psalm 303. Så inleds också inskriptionen på minnesstenen i Bo Setterlinds park i Strängnäs. Parken som invigdes 1993 är vackert belägen vid Mälaren med utsikt också mot Strängnäs domkyrka.

På andra sidan stenen står en kort text om poeten Bo Setterlind (1923–1991) och om stenen som utfördes av Nils Bertil Malmberg på uppdrag av hembygdsföreningen Strängnäs gille.

Det finns en väg till himmelen kallas även för Sködingepsalmen, eftersom melodin upptecknades i Sködinge mellan Flen och Katrineholm, cirka 6 mil sydväst om Strängnäs. Den tvåskeppiga Sködinge kyrka med 1100-talsursprung är också en sevärdhet.

Bo Setterlind står bakom ytterligare tio psalmtexter i Den svenska psalmboken.

ken. Han är trots sitt långa Strängnäsliv begravd på Wallinska kyrkogården i Västerås. Begravningsplatsen invigdes

av Johan Olof Wallin, som dock själv är begravd på Norra Begravningsplatsen i Solna.

14 Psalmboksmuseet på Kroken

I en gammal bykstuga ett par mil norr om Karlstad finns över 1600 psalmböcker, från 1500-talet och framåt. Till psalmboksmuseet, som även inhyser ett stort antal biblar och biografier, välkomnas både turister och forskare helt gratis.

Nöd och nåd, Harpoljud, Mose och lambsens wisor, Helgonens grönskande ben uti grafwen ... listan över fantasifulla namn på psalmsamlingar kan göras lång. Fredrik Haeffner, som driver Psalmboksmuseet på Kroken, visar några han är särskilt förtjust i. Vissa med så långa konstfulla namn att det vore oförsvarligt att ge plats för dem i en tryckt tidning. Det var viktigt att sticka ut även förr i tiden. Under 1700–1800-talen var det många som gav ut egna psalmböcker – eller tog åt sig äran av andras.

– Titta här, säger Fredrik och pekar lurigt på monogrammet på en 1697 års koralbok.

Det är ett faksimil från 1939 där Karl XI rättmätigt, men ovanligt, fått äran för sitt psalm- och koralboksinitiativ. Psalmboken kom 1695, men några månader innan koralboken* hann se dagens ljus dog kungen, och den 15-årige sonen Karl XII var inte sen att lägga till ett I i monogrammet.

I våras köpte Fredrik Haeffner in två riktiga rariteter till psalmboksmuseet. Den ena (stora bilden) är en så kallad Revalpsalmbok. Den andra är Jesper Swedbergs eget psalmboksförslag som han gav ut 1694 på egen bekostnad. Det refuserades dock.

Många Den svenska psalmboken

Ett 30-tal olika samfund i Sverige finns representerade bland alla psalmböcker i museet. Av svenskkyrkliga Den svenska psalmboken finns en mängd utgåvor. I våras tillkom två efterlängtna rariteter.

Dels den så kallade Revalpsalmboken från 1767 – så sällsynt att den inte ens finns hos den svenska församlingen i Reval, numera Tallinn – dels Jesper Swedbergs psalmbok från 1694. Den refuserades men låg till grund för Sveriges första officiella psalm-

Till vänster handskriften av 1697 års koralbok, med Karl XII:s monogram, till höger faksimilet från 1939 där Karl XI fått äran.

bok som gavs ut året därpå. Swedberg lyckades skicka en del av 1694-utgåvan till Amerika.

– Maria tyckte alltid att de var för dyra. Men nu har jag köpt dem, till hennes minne, berättar han.

Maria Lagerman är psalmmuseets grundare. 2005 började hon skriva psalmartiklar på Wikipedia. Hon lånade ett faksimil av 1695 års psalmbok, blev betagen och började samla. Via Wikipedia träffade hon Fredrik, som skrev om koralböcker, och de två blev ett par. De fick tolv år tillsammans, varav sju med ett gemensamt psalmboksmuseum. I oktober 2020 dog Maria efter en kort tids hjärtsjukdom. Fredrik driver museet vidare, i stor tacksamhet över Marias initiativ och engagemang.

– Hon katalogiserade alla psalmböckerna och skrev etiketter till dem, och jag höll mig till biblarna, säger han och tillägger leende: Maria var egentligen inte så förtjust i mina biblar ...

Forskarvåning med dubletter

Under några år ställde Maria ut sin ständigt växande psalmbokssamling i olika sammanhang. Fredrik ville att hon skulle vara hemma hos honom mer och 2013 byggde han ett härbre för hennes vävstol och en del av psalmböckerna. I maj 2018 flyttade museet in i den stuga som tidigare varit bak- och bykstuga åt barnhemmet som gården byggdes som på 1860-talet, och som därefter tjänstgjort som hyresbostad. I övervåningens gästsäng är forskare välkomna att övernatta, omgivna av en ansevärd mängd psalmboksdubletter.

En del av museets böcker har köpts in, många har skänkts.

– Vi har fått lådvis efter gamla präster. Några av prästernas barn, de som skänkt böckerna, har blivit våra vänner, berättar Fredrik.

Museigrundarna Fredrik Haeffner och Maria Lagerman i juni 2019.
Foto: Eva-Lena Ströman

Museet tar fortfarande gärna emot donationer, och Fredrik har många fler drömpsalmböcker att förvärva. Han ägnar sig också åt att forska i dem som finns och bygga upp webbsidan psalmerna.se med mängder av artiklar.

Och att ge psalmkunskap till besökare. Lätt svingar han sig från ämne till ämne; brudpsalmböcker – hjärtprydda psalmböcker som fästmän gav sina blivande brudar på första lysningsdagen; 1700-talspietisternas list att kringgå konventikelplakatet för att få ut sina andliga sånger; Johan Dillners lansering av det enkla instrumentet psalmodikon för psalminläring under ett läsokunnigt och orgelfattigt 1830-tal; psalmtillägget 1921, som var kvinnornas genombrott.

– Det är så nedrans roligt att få berätta om något som folk inte vet så mycket om!

Den förste koral-Haeffner

För Fredrik är det ofrånkomligt att komma in på J.C.F. Haeffner, mannen bakom 1819 års koralbok, och på Anders Dillmar som för 20 år sedan disputerade på en avhandling där han förklarade Haeffners koralreform.

– Haeffner var min farfars farfars far. Tyske Haeffner kom till Stockholm

Som trolovningsgåva skänkte fästmannen en psalmbok med vackra pärmar till sin blivande brud.

1781 som organist i Tyska kyrkan. Han utsågs senare till hovkapellmästare men blev arbetslös när Gustav IV Adolf stängde operan 1806. I stället blev han director musices vid Uppsala universitet, grundade studentsången – det vill säga fyrstämmig manskör – och fick 1816 uppdraget att sammanställa musiken till Wallins psalmbok. Haeffner skrev fem egna melodier för den nya koralboken, och tog in ytterligare några nya.

– Men i stort sett använde han 1695 års melodier. Han gjorde dem så enkla som möjligt för att få folk att sjunga. Det fick han mycket kritik för och inget av det är kvar idag. Den som upprättade Haeffners rykte var Anders Dillmar.

* Psalmböcker har endast texter, melodipsalmböcker (som är det vanliga i Sverige idag) har en melodistämman medan koralböcker har flerstämmiga orgelnoter.

15 Lydia Lithell i Kumla

Lydia Lithells mest kända text finns inte med i Den svenska psalmboken, men väl i den frikyrkliga Psalmer och Sånger: Jag har hört om en stad ovan molnen.

De av många älskade Det enda jag vet (det är att nåden räcker...) och Flyttfåglarna finns inte med i någon av dessa böcker. Hennes enda bidrag i den svenskkyrkliga psalmboken är en bearbetning av 222 Just som jag är.

Lydia Lithell var musikledare i baptistförsamlingen i Kumla, och avlade organistexamen i Lund några år innan hon dog i cancer 1957, 48 år gammal. Hon är begravd på Kumla kyrkogård, som numera har QR-koder vid sina kulturgravar. Den som går på denna kyrkogård –

liksom en hel del andra i Göta- och Svealand – kan skanna av koden med sin telefon och då komma in på hemsidan kulturgravar.se som ger information om personen i fråga. Det går också att gå in direkt på hemsidan och leta sig fram via kartan.

Den som besöker Kumla kan också passa på att göra en visit hos det stora korvverket i Sköllersta som har fabriksförsäljning. Det var Lydias svärfar Oskar som startade företaget och hennes man Daniel startade 1932 Sibyllakorven, namngiven efter den nyblivna prinsessan.

QR-koder på vissa kyrkogårdar leder till informationsfilmer på kulturgravar.se.

16 Psalmstigen i Åmål

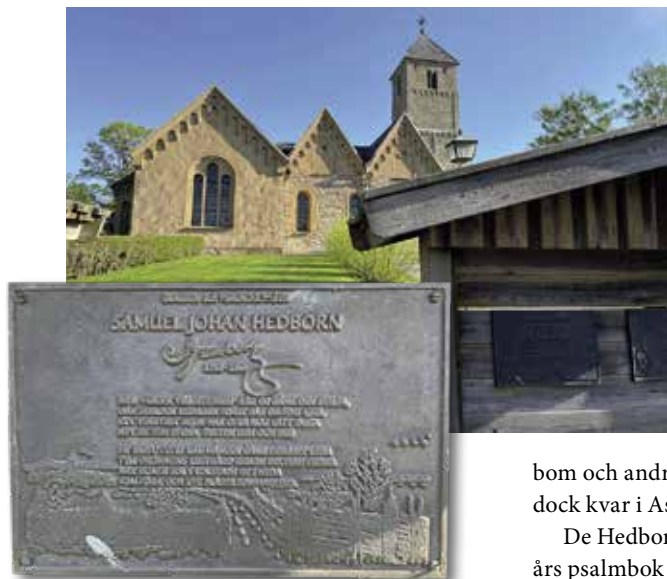
En del har blivit illa åtgångna av tidens tand och är knappt synliga, andra har blivit klottrade på. Men de finns där, ett antal psalmtavlor uppsatta på stenar längs den så kallade Psalmstigen på Kungsberget i Åmål.

Bland psalmtexterna finns 256 Var inte rädd, 235 Som en härlig gudomskälla och 297 Härlig är jorden.

Foto: Ellinor Wiman

17 Samuel Hedborn i Heda

På kyrkogården i Askeröd i nordligaste Småland, men sydligaste Linköpings stift, finns ett gjutjärnskors som minner om församlingens kyrkoherde, tillika poeten Samuel Hedborn (1783–1849). Han, som levte i de litterära kretsarna i Uppsala, blev 1820 kyrkoherde i sin mors barndomssocken ute på vischan, långt från Atter-

bom och andra författarvänner. Han blev dock kvar i Askeröd till sin död.

De Hedborn-psalmer som finns i 1986 års psalmbok skrev han under Uppsala-

tiden, efter en djup depression. Sex originaltextur är av hans penna, men numera sjungs kanske den han översatte, 104 Gläd dig, du Kristi brud, mest. Hedborn var också medarbetare till Johan Olof Wallin i dennes arbete med 1819 års psalmbok.

Men – som hans efternamn visar – var Samuel Hedborn född i Heda socken i Östergötland, i ett fattigt soldattorp som han senare skrev idylliskt om i sin självbiografi.

Och där, på en anslagstavla intill den märkliga medeltida Heda kyrka, finns idag en liten minnesskylt som nästan kräver en detektivs vaksamhet för att upptäcka. ”Här – säger traditionen – låg en gång den stuga där skalden Hedborn först såg dagens ljus” inleds den rimmade texten.

18 Britt G Hallqvists plats i Alingsås

Den 21 september 2019, då Alingsås stad firade sin 400-åriga födelsedag, invigdes Britt G Hallqvists plats i kyrkparken vid Christinae kyrka. Därmed har parken, som redan tidigare använts vid till exempel friluftsgudstjänster och den årliga Potatisfestivalen, fått en yta som bättre lämpar sig för till exempel utomhuskonserter.

– Den öppna platsen signalerar också en väg in i kyrkan och förbinder ute med inne, staden med kyrkan. Många människor söker sig till det rummet. Sitter på bänkarna längs kyrkväggen. Lånar en solstol av kyrkan. Sitter på ”sittmolnen” och fikar, berättar Monica Eckerdal, präst i Alingsås.

Britt G Hallqvist har skrivit, översatt

eller bearbetat inte mindre än 90 psalmer i Den svenska psalmboken med tillägg. Större delen av sitt liv tillbringade hon i Lund, men under åren 1947–1958 bodde hon i Alingsås. Platsen som är uppkallad efter henne är inspirerad av hennes för-

modligen mest sjungna psalm, 21 Måne och sol. På stenplattorna finns den citerad.

– Solen finns, vatten har vi precis fått på plats, vinden finns i buskar och träd. Månstenen hoppas vi kommer så småningom, säger Monica Eckerdal.

Foto: Peter Ebbesson

19 Wettershus utanför Gränna

Under fastan 1980 ledde Margareta Melin en av många retreatare på Wettershus söder om Gränna. I retreaten stod självran-sakan och självbild i fokus och där bland deltagarnas vilja men oförmåga att förlåta sig själva skapades texten till Sv ps 549 Min Gud, jag är bedrövad.

Margareta Melins övriga psalmer i psalmboken är skrivna med barnperspektiv i samarbete med Lars Åke Lundberg och utgivna på skivan och i häftet *Vi sätter oss i ringen* på 1970-talet. Men hon har skrivit fler psalmer och sånger som används på Wettershus, där hon verkade som retreatledare under tre decennier.

– Margareta Melin har satt en stark prägel på Wettershus, både vad gäller sånger/psalmer och liturgi som hon varit med och utformat, berättar retreatgårdens föreståndare Rosie Gard.

Precis som hennes psalmer, kännetecknas liturgin av ett bejakande av människan som ett älskat Gudabarn, och tanken att om jag är trogen mot mig själv är jag också trogen mot Gud som skapat mig.

Wettershus-retreaternas första aftonbön brukar inledas med psalmen 522 I Guds tystnad får jag vara. Den är skriven för att sjungas på retreatare, men av biskop

emeritus Jonas Jonson och för S:t Davidsgården i rättvik.

– Den knyter så väl an till både retreatens kärna och till naturen vid Wettershus, som konkretiserar ”här en strand vid Nådens hav”, menar Rosie Gard.

Från Wettershus har man milsvid utsikt över Vättern. I slutningen ner mot sjön har naturen fått förbli natur, men närmast husen finns en nyttoträdgård och rabatter. Överallt finns bänkar att slå sig ner på.

Wettershus invigdes 1966 och drivs av en ekumenisk stiftelse. Året runt inbjuds till retreatare – de flesta knappt tre dygn långa – och Bara-vara-dagar. I höst anordnas ett dussin retreatare av skilda slag.

Några av dem har psalmrubriker, som till exempel ”Jag tror på en Gud som är helig och varm” i oktober och ”Möt mig nu som den jag är” i november.

Wettershus är just en retreatgård, och lämpar sig, hur vackert det än är, inte särskilt väl för spontanbesök. Dels blir det störande för retreatdeltagarna, dels är vägen dit allt annat än smidig – trots den geografiska närheten till E4, som lär vara det enda störande momentet i retreatfriden.

Det går också att komma till Wettershus som volontär under några dagar, eller kanske bara för att städa några timmar och bli del i ”husfolket” som ägnar sig åt praktiskt arbete.

Hångers källa utanför Lärbro

Huruvida den älskade sommarpsalmen Den blomstertid nu kommer verkligen skrevs av Israel Kolmodin lär vi nog aldrig få veta. Det har nu passerat långt över 300 år sedan det angivna årtalet. Men traditionen om att psalmen kom till under en promenad vid Hångers källa utanför Lärbro på norra Gotland lever i högsta grad.

Israel Kolmodin (1643–1709) var superintendent (motsvarande biskop) i Visby och kyrkoherde i Lärbro. Det sägs att han brukade promenera från bostaden vid Lärbro kyrka, förbi Gann ödekyrka till Hångers. Källan med omgivningar är avsatt som naturminne. En minnessten finns också på platsen.

Foto: www.gotland.com

21 Psalmkalligrafi på Hönö

Psalmkalligrafen Charlotta Folkelind öppnade i vintras en butik i Hönö Klåva hamn. Den är öppen när Charlotta Folkelind är i ateljén på våningen ovanför butiken. I ateljén inbjuder hon även till kalligrafi-workshops.

Psalmanackan är det som Folkelind startade med och som har blivit hennes signum. Varje år sedan 2004 kommer det ut en ny psalmanacka med 12 bilder med kalligraferade psalmitat. Sortimentet har efterhand utökats med Vardagspsalm med en psalm för varje dag under året, vykort, taylor, brickor med mera.

Hönö Klåva hamn är en båt- och fis-

kehamn i Göteborgs skärgård. Här finns, utöver båtar och fiske, flera butiker och restauranger liksom en ställplats för husbilar och husvagnar. Folkelind Form ligger längst ner i hamnen, vägg i vägg med en restaurang.

Charlotta Folkelind.
Foto: Martin Folkelind

22 De sjungande stenarna i Gnosjö

För några år sedan var tomten på Parkgatan 1 i Gnosjö en vanlig villaträdgård. Så är det inte längre. Ett kapell och 15 gigantiska stenar med psalminskriptioner har ändrat på det.

De är minst sagt anslående, ”De sjungande stenarna” i Bill Frimans trädgård. Men det var inte Bills plan att de skulle hamna där.

– Det bara blev ...

Bills farbror Alfred Friman hade på sin prästgård utanför Nyköping placerat tolv stycken tre meter höga stenar och en portal på fyra meter, alla med inskriptioner av

Stenarna syns väl för förbipasserande på vägen.

Alla de tre meter höga stenarna har en inskription av en psalm eller andlig sång på varje sida. Det vita huset till höger är S:t Agnes kapell.

Portalens inskriptioner kommer alla från 1695 års psalmbok.

Kristen konst från hela världen pryder S:t Agnes kapell.

psalmer och andliga sånger. När farbror Alfred sålde prästgården ville den nye ägaren inte ha turister på sin egendom och Bill fick överta stenarna. Han har inget emot besökare.

– Jag kan vakna på morgonen och se ett gäng pensionärer sjunga psalmer i min trädgård, säger han och ler.

Andlighet och antikviteter

Stenarna placerades i trädgården 2016. Men det hade börjat lite tidigare, med kapellet. Eller kanske redan med utbrändheten 2011. Ett års yrsel med sjukskrivning som följde gav Bill tid att fundera över sitt liv och inse hur stort hans behov av andlighet var.

2014 köpte han huset på Parkgatan. På tomten fanns även en mindre byggnad. Den hade varit boningshus och bageri men på senare tid använts som uthus. Bill kombinerade sina intressen andlighet och

antikviteter och började göra om huset till ett kapell. På så sätt skulle han få något för sig själv. Han är fränskild och har fem barn vilket ger en veckas fullt ös och en vecka med rätt mycket luft.

– Det blev ett gigantiskt projekt. Det är inte alltid man styr själv. Det här föder hur mycket galet som helst, säger han lite förundrat.

S:t Agnes kapell – namnet kom till efter ett besök i S:t Agnes kapell i Florens – har kvar den gamla vedspisen från 1800-talet. I övrigt är allt nytt. Här finns både pentry och toalett, kyrkbänkar och kristen konst. Bland stenarna utanför finns bord och bänkar, och högtalare. Ibland spelar Bill musik i trädgården, inklusive psalmer.

Alla är välkomna

– Det är en sjukt udda grej, säger Bill om sin trädgård, fullt medveten om att det är

så människor ser på den. Inte minst när de får reda på hans yrke.

– Jag är guldhandlare och har haft företag hela livet. Det här är raka motsatsen mot vad folk tror om mig, det gör det extra roligt. Annorlunda är förbaskat intressant.

Han använder kapellet mycket för egen del, men lånar också ut det efter överenskommelse, till en bönegrupp, till begravingar, till grupper från olika kyrkor i närområdet som kommer på besök. Turister är välkomna, men Bill har inget mål att göra psalmparken och kapellet till en turistattraktion.

Om det inte varit för hans farbror hade Bill aldrig kommit på idén att resa stenar i trädgården, säger han. Men han är glad för helheten med stenarna och kapellet.

– Det är så mycket snälla och tack samma människor som jag har träffat genom detta.

Sandellmuséet i Fröderyd

På Kristi förklarings dag firas Sandelldagen varje år i Fröderyds kyrka som numera ingår i Vetlanda pastorat. Det var här i prästgården som Lina Sandell föddes 1832.

– Efter gudstjänst i kyrkan blir det kaffe och ostkaka ute i Sandellparken. Och alltid någon som underhåller med musik som har text av Lina Sandell, berättar Ulrika Kvarnström, kantor i Lannaskede församling där Fröderyd ingår.

Men Lina Sandell finns i Fröderyd året om. Hon står staty i prästgårdens trädgård, det röda huset mittemot är ett Sandellmuseum som är öppet varje dag sommartid (och vid bokning) och hennes ask finns fortfarande kvar.

– Asken kallade Lina för Yggdrasil, och där uppe satt hon och skrev sina dikter, säger Ulrika Kvarnström.

Prästdottern Lina Sandell började skriva dikter som mycket ung och gav ut sin första diktsamling som 21-åring. Nygift med Oscar Berg och nyinflyttad till Stockholm 1967 blev hon redaktör för makens bokförlag, skrev söndagsskolmaterial men fortsatte också att skriva dikter. Hon står bakom 15 psalmer i Den svenska psalmboken. Några tillhör de mest älskade, som Bred dina vida vingar och Blott en dag.

På Lina Sandells gravsten på Solna kyrkogård står orden ”Tryggare kan ingen

vara än Guds lilla barnaskara”. Ord som hon skrev redan som tonåring, i asken i Fröderyd.

Bonus: På Vetlanda pastorats hemsida finns mycket information om Lina Sandell, inspelningar av några av hennes psalmer, en kortfilm om Fröderyds kyrka och Sandellmuséet samt en 20 avsnitt lång närradioprogramserie gjord av Sandellkännaren Gösta Imberg.

Intill asken där Lina Sandell satt och skrev dikter finns statyn gjord av Axel Wallenberg.

Foto: Ulrika Kvarnström

O store Gud i Mönsterås

Det är O store Gud som Carl Boberg är för evigt, och nästan enbart, förknippad med. Detta trots att han skrev många andra psalmer, däribland 109 Det susar genom livets strid. Främst lär det bero på det makalösa genomslag som O store Gud fått runt om i världen – den har översatts till mängder av språk och sjungits in av otaliga artister, däribland Elvis Presley.

Men kanske beror det också på Mönsterås, Bobergs hemort. Här finns ett O store Gud-sällskap, en O store Gud-utställning på biblioteket och inte minst O store Gud-monumentet i parken utanför. Monumentet av Hugo Lundgren invigdes 1977.

Carl Boberg föddes i Mönsterås 1859 och vilar på Mönsterås gamla kyrkogård. Där emellan var han bland annat slöjdlärare, redaktör, poet, riksdagsman och predikant inom Svenska Missionsförbundet,

under många år i Stockholm.

Men det var under sin tid som predikant i Mönsterås missionsförening på 1880-talet som han skrev sin psalmhit. Han uppgav själv att han skrev den utifrån upplevelsen när det klarnade upp efter ett kraftigt åskväder i hemtrakten, något som också syns i bilden på monumentet.

Nästan 100 år senare var det en annan vid tillfället tjänstgörande missionspastor i Mönsterås som bidrog till den svenska psalmskatten – Jan Mattsson som tonsatte Christina Lövestams Trosbekännelse (nr 766).

Den 22 november 1985 höll 1969 års psalmkommitté sitt sista sammanträde, i Kapitelhuset i Lund. Året därpå antog kyrkomötet 1986 års psalmbok.

De sista åren var lundabiskopen Olle Nivenius ordförande i kommittén, och därför förlades kommittéarbetet ofta till domkapitlets lokaler nära Domkyrkan, berättar Per Olof Nisser som var kommitténs huvudsekreterare dessa år.

– Nivenius gav stadga och fart åt arbetet och hans vänligt bestämda ledarskap tillsammans med hans känsla för kvalitet och för strategi, när det gällde att manövrera denna koloss fram till tryck och beslut, spelade en stor roll.

Men det var ändå en annan tid som Per Olof Nisser minns som den allra roligaste i det långvariga arbetet. Nämligen 1970-talets början med den textgrupp som hade det enda uppdraget att arbeta fram ett förslag till tillägg till 1937 års psalmbok – det som småningom blev Psalmer och visor 76. Textgruppen träffades i Lund, eftersom komministern i Lunds domkyrkoförsamling, Inge Löfström,

Kapitelhuset tillhör Lunds stift. Foto: Camilla Lindskog.

utsågs till ordförande och dåvarande doktoranden Göran Bexell till sekreterare. I kommittén verkade bland andra även Anders Frostenson och Olov Hartman. Gruppen träffades i Petersgården i Sankt Peters klostres församling.

– Vi sammanträdde där under några

intensiva år i snitt en gång per månad. Platsen och de spännande arbetsuppgifterna, debatterna och den allmänna samvaron oss emellan skapade en ovanligt kreativ miljö. Arbetet liksom vilade i en avspänd, nyfiken, utmanande, vänlig och humoristisk atmosfär.

Psalm i den svenska offentligheten – ett urval från A till W

Parentestexten syftar på personens psalmer i Den svenska psalmboken, T betyder text, M betyder Musik.

Anna Greta Wides Trappor vid Oscar Fredriks kyrka, Göteborg (T 428, 459)

Britt G Hallqvists plats, Alingsås (90 st T)

Carl Boberg, Kustpilen-tåg på Stångadalsbanan Linköping-Kalmar (T 11, 109, 139)

De la Gardie Park vandrarmemorial, Lidköping (Magnus Gabriel De la Gardie T 621)

Emil Liedgrens väg, Linköping (7 st T)

Frykmans väg, Karlstad (Nils Frykman, 5 st T, 1 st TM)

Geijerskolan, folkhögskola i Ransäter (Erik Gustaf Geijer T 140, 150)

Haqvin Spegelgatan, Visby (11 st T)

Ivar Widéensgatan, Skara (M 193, 512)

Jeanna Oterdahls väg, Svane-sund (T 117, 227)

Karin Boyeskolan, Motala (T 941 Psalmer i 2000-talet)

Lina Sandells park i Gottsunda, Uppsala (15 st T)

Mozartkolor, konfekt skapad 1890 till 100-årsdagen av Mozarts död (M 751)

Nathan Söderbloms plan, Uppsala (T 171, 445, M 198 m.fl.)

Olaus Petri kyrkogård, Örebro (16 st T)

Psalmboken 3, bostadsrättsförening i Bromma

Roseniusparken, Rosvik (Carl Olof

Rosenius T 59, 251, 572, 720)

Samuel Ödmanns väg, Växjö (T 144, 542)

Tekla Knös, kristet punkband aktivt 1996–2010 (Tekla Knös, T 113)

Ullmansgatan i Kyrkbyn, Göteborg (Uddo Lechard Ullman, T 554)

Viktor Rydberg gymnasium, Djursholm, Sundbyberg m.fl. (T 134)

Wallingatan, Borlänge, Falun m.fl. (Johan Olof Wallin, 76 st T)

Nathan Söderbloms plan med Heliga Trefaldighets kyrka i bakgrunden.

I Finstakoret syns gosskörens kåpor.

Under sommaren har besökare i Uppsala domkyrka kunnat ta del av utställningen om Uppsala domkyrkas gosskör. Nere till höger syns gravplatsen för körens initiativtagare, Nathan Söderblom.

Ovanlig utställning om 100-årig gosskör

Fram till den 12 september går det att i Uppsala domkyrka uppleva utställningen Ögat njuter, ögat hör – hjärtat förnimmer.

Det är den i fjol 100-årsfirande Uppsala domkyrkas gosskör som har fått en egen utställning. Runtom i kyrkan finns plaketter med information om kören, om allt från Sally von Bahr som genom sin donation i början på 1900-talet möjliggjorde

starten av kören, till gossarnas körkåpor. Men det går också att lyssna. Genom att ställa sig under glaskåpor går det att svagt höra åtta körverk insjunga av kören. Samtidigt kan man försöka klura ut tekniken bakom. Volymen varierar, men den svaga musiken ger också en annorlunda ljudmatta till hela domkyrkan.

Bland verken finns Magnificat av Charles Wood och I denna ljuva sommartid med melodi skriven av ärkebiskopen

Nathan Söderblom.

Det var Nathan Söderblom som tog initiativ till gosskören och utställningens titel är hämtad från hans tal vid invigningen av domkyrkans gosskörläktare 1924.

Utställningen i Uppsala domkyrka invigdes på Gosskörernas dag den 9 maj och har samma öppettider som domkyrkan – dagligen klockan 8–18.

Text och foto: Marita Sköldbberg

Stort intresse gav dubbla körveckor

Ekerö körvecka har i år temat ”kom igång med rösten och kroppen efter ett och ett halvt års röstvila”. Veckan innehåller pass med Anti-Aging för rösten med certifierade coacherna Susanne Carlström och Petra Valman, scenisk kör med Anci Hjulström och korsång med Kerstin Baldwin Sterner.

Intresset och anmälningarna till körveckan har varit större än någonsin sedan starten 2010, så förutom två grupper med 30 personer i varje i början av augusti är det ytterligare en vecka med samma innehåll i slutet av månaden.

Deltagare i Ekerö körvecka samlade i Ekebyhovskyrkan. Foto: Petra Valman

Norrbottensmusiken startar körcentrum

Norrbottensmusiken vill stärka körsången när pandemin är över och startar i höst arbetet med Körcentrum Nord, en plattform för körlivet inom Region Norrbotten.

– Vi vill med Körcentrum Nord bidra till att skapa attraktiva samhällen och ge förutsättningar för en stärkt psykisk

hälsa och välbefinnande i alla åldrar, säger Anna Jirstrand Sandlund, länsmusikchef på Norrbottensmusiken.

Satsningen leds av projektledaren Susanna Lindmark.

– Grundtanken med ett körcentrum är samverkan med körlivet och de aktörer som på olika sätt arbetar med det. Här

finns Musik- och kulturskolor och arrangörer ute i kommunerna, körlivets medlemsorganisationer, de musikutbildningar som finns i regionen, Svenska kyrkan och studieförbund, säger Susanna Lindmark.

Bland annat planeras för en kör för dem som leder kör och singa long-konserter på turné, där alla kan vara med. Sedan tidigare finns Körcentrum Väst och Körcentrum Syd i södra Sverige.

Körupptakt med gospelrytmer

Den 31 juli arrangerade Göteborgs Stifts Norra kyrkosångsförbund en gospelsdag i Foss kyrka i Munkedal i samarbete med Sensus. Det blev en härlig upptakt till vad vi hoppas är bättre tider för oss körsångare.

Vi gjorde en rejäl uppsjungning eftersom många inte sjungit mycket på länge. I förväg hade vi fått material till sånger som vi sedan sjöng under härlig ledning av Anki Spångberg med Magnus Spångberg på piano. Vi hann även sjunga några nya sånger under dagen.

28 körsångare var anmälda. Vi hade gjort en noggrann plan för hur dagen kunde genomföras på ett säkert sätt utifrån de restriktioner som finns. En värd hälsade alla välkomna och berättade om bland annat placering i kyrkan. Vi satt utspridda i bänkarna under hela dagen förutom vid några tillfällen när vi stod

utspridda runt kyrkväggarna och vid lunch då alla spred ut sig i kyrkan, församlingshem och utomhus eftersom det var fint väder.

Efter sex intensiva timmar åkte vi hem med härliga gospelrytmer i kroppen och glädje av att få sjunga tillsammans igen.

Text och foto: Helen Lansenfeldt

Parkman startar distanskurs

Professorn och kördirigenten Stefan Parkman startar en ny distanskurs i kördirigering. Kursen "Din mentor på pulsten" startar i september och innehåller 9 lektioner. Kursen handlar både om att utveckla teknik och musikalitet och om att öva upp förmågan att stimulera och inspirera.

Stefan Parkman har i sin tjänst som professor i kördirigering vid Uppsala universitet lett många kurser för körledare. Nu efter pensioneringen driver han denna distanskurs på egen hand.

Parkman är även konstnärlig ledare för Uppsala Akademiska Kammarkör och har tidigare varit chefdirigent för bland annat Radiokören i Stockholm och WDR Rundfunkchor Köln.

Universitetsutbildning i körsång

Hösten 2021 öppnar Linköpings universitet ett distansspår på den fristående kursen Körsång 1, som sedan tidigare finns som campusförlagd kurs. Den kräver endast allmän högskolebehörighet och vänder sig till aktiva körsångare som vill utveckla sina teoretiska kunskaper för att bli bättre körsångare.

I kursplanen ingår seminarier och föreläsningar i musikteori, röstvård, intonation, språkuttal och grundläggande körpraxis. Alla kurstillfällen sker på kvälls- eller helgtid och kursen omfattar 7,5 hp. Kursen är öppen för sen anmälan fram till 12 september.

ScorX → We Are Voice

Körövningstjänsten ScorX, som tidigare har drivits av Mellansels folkhögskola och Sensus studieförbund, tillhör numera historien. ScorX musikbibliotek liksom alla konton flyttade i juli in i We Are Voice, som nu har fått mer musik och fler funktioner.

Konton och grupper har automatiskt flyttats över, och alla körer med Sensus-

abonnemang har kvar dessa i den nya tjänsten.

We Are Voice är en abonnemangsbaserad tjänst. Den finns även som app och det går att ladda upp egna arrangemang till den egna gruppen, utöver att välja från musikbiblioteket.

Kraftig kräftgång för körer

Svenska kyrkans körstatistik för 2020 är dyster läsning. Men kanske ska inte alltför stor vikt läggas vid den, då många körer av naturliga skäl inte haft verksamhet och körsångare avstått från att delta även i de körer som varit i gång på ett eller annat sätt.

Statistiken visar en kraftig nedgång i antalet körsångare. Nu är det de vuxna som står för den största nedgången med nästan 11 procent. Antalet ungdomskörsångare har minskat med knappt 10 procent och barnkörsångarna med knappt 6 procent. Totalt sjöng,

om man ska tro statistiken, 78 170 personer i Svenska kyrkans körer under 2020.

Antalet körer har inte minskat i samma omfattning, utan endast med cirka 3 procent. Antalet ungdomskörer har till och med ökat med 12 stycken, till 360.

Uppsala stifts kyrkosångsförbund

Hösten 2021: Kordag för vuxna (prel 26 okt) samt ungdomskörhelg
Info: Ylva Dahlin ylva.dahlin58@gmail.com
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Linköpings stifts kyrkosångsförbund

3 okt "Vi möts igen" generationsöverskrifande körkonsert 18-100 år i Vadstena klosterkyrka
14 nov Psalm-sing-a-long och körfest med minibarnkordag i Domkyrkan. Avtackning av stiftsmusiker Karin Wall-Källming
Våren 2022 Workshopdag för körsångare
Info arrangemang: Stiftsmusiker Karin Wall-Källming,
karin.wallkallming@svenskakyrkan.se
linkoping.sjungikyrkan.nu

Skara stifts kyrkosångsförbund

23 okt Ungdomskordag i Skara domkyrka
13-14 nov Musikläger för barn och unga på Flämslätt stifts- och kursgård
Anordnas tillsammans med Svenska kyrkans unga
Info: Gunilla Jacobsson,
Gunilla.Jacobsson@slu.se
skara.sjungikyrkan.nu, facebook.com/SkaraStiftsKyrkosangsforbund

Sjuhäradsbygdens kyrkosångsförbund

Info: Peter Bengtsson,
peter.bengtsson@svenskakyrkan.se
sjungikyrkan-7h.nu

Strängnäs stifts kyrkosångsförbund

Info: Magdalena Öhrling,
magdalena.ohrling@svenskakyrkan.se
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Västerås stifts kyrkosångsförbund

29-30 jan Jubileatedagar, Sala Kristina kyrka, vuxenkörssångare och körledare, Bachs Magnificat
25-27 mars Flickkörfestival, Stiftsgården Rättvik, tjejer 10-20 år
14 maj Jubileumsdag Ung kyrkomusik 70+1 år, Rättviks kyrka och Stiftsgården, tjejer och killar 6-13 år
Info: Ung kyrkomusik: Anna Kjellin,
anna.kjellin@svenskakyrkan.se,
Övrigt: Ulrika Jonsson,
ulrika.jonsson@svenskakyrkan.se
vasteras.sjungikyrkan.nu

Växjö stifts kyrkosångsförbund

Info: Inga-Lill Gustafsson,
inga-lill.gustafsson@svenskakyrkan.se
vaxjo.sjungikyrkan.nu
facebook.com/vaxjoks

Kyrkosångsförbundet i Lunds stift

25 sep Röstcoachdag i Osby
14 nov Stiftshögtid
Info: Irene Jönsson,
irene8jonsson@gmail.com
lund.sjungikyrkan.nu

Hallands kyrkosångsförbund

Info: Birgitta Eliasson,
birgitta.eliasson@svenskakyrkan.se
halland.sjungikyrkan.nu

Göteborgs stifts norra kyrkosångsförbund

Info: Gun-Britt Marcusson,
gunbrittmarcusson@hotmail.com
goteborgnorra.sjungikyrkan.nu

Karlstads stifts kyrkosångsförbund

Info: Marianne Gustavsson,
tanthedwig@hotmail.com
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Västernorrlands kyrkosångsförbund

Sep Ungdomskordag i Selånger
23 okt Kordag för vuxna i Gudmundrå, Kramfors
Våren 2022 Projekt Haydns Skapelsen
Info: Anna Larsson,
Anna.l.larsson@svenskakyrkan.se
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Kyrkosångsförbundet Jämtland/Härjedalen

Info: Ingrid Löfgren,
ingrid.lofgren@svenskakyrkan.se
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Luleå stifts södra kyrkosångsförbund

24-25 sep Barnkörläger i Munkviken
Info: Ewa Miller,
ewa.maria.miller@gmail.com
luleasodra.sjungikyrkan.nu

Luleå stifts norra kyrkosångsförbund

2-3 okt Kyrkosångshögtid och årsmöte
Info: ordf Siv Larsson,
sivlarsson66@gmail.com
facebook.com/sjungmedlunk

Gotlands Körförbund

Info: Annabritta von Schulman,
annabritta@vonschulman.se
gotlandskorforbund.se

Stockholms stifts kyrkosångsförbund

Info: Maria Bergström,
Evamariabergstrom@outlook.com
stockholm.sjungikyrkan.nu
facebook.com - Stockholms stifts kyrkosångsförbund

Svenska kyrkans gosskörforening

Info: Margareta Raab,
styrelsen@gossskor.se
gossskor.se
facebook.com/svenskakyrkansgossskorforening

Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv

1-2 okt Gregorianskt dygn i Vadstena
Info: Mattias Lindström,
mattias@lindstrom.be
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Svenska Schützsällskapet

15-16 okt Schützheg i Uppsala. Repetitioner och konsert i Helga Trefaldighets kyrka under ledning av Stefan Parkman. Medverkan av sångpedagog. Föredrag, studiebesök på Carolina Rediviva.
Info: Ann-Cristine Lundquist,
anncristine.lundquist@gmail.com
svenskaschuetz.se

Psalto – Kristna Dansgemenskapen i Skandinavien

Info: Carina Holm,
caholm@hotmail.com
psalto.se

Kyrkosångens Vänner i Göteborgs stift

Info: barbro.wiskari@svenskakyrkan.se
sjungikyrkan.nu – Delförbund

Sveriges Kyrkosångsförbund

www.sjungikyrkan.nu

www.facebook.com/

SverigesKyrkosangsforbund

Redaktör och projektledareMarita Sköldberg, 070-212 21 66
marita@sjungikyrkan.nu**Förbundskamrer**Sofia Lindström, 072-727 12 12
sofia@sjungikyrkan.nu**Nationell körpedagog**Lovisa Kronstrand Alinder, 070-952 41 21
lovisa@sjungikyrkan.nu**Förbundsordförande**Biskop Åsa Nyström
luleastift.biskopen@svenskakyrkan.se**Styrelseordförande**Peter Lundborg, 070-644 68 87
peter.lundborg@svenskakyrkan.se**Bankgironummer**

880-0617

Swish

123 084 5222

Organisationsnummer

873201-0569

”Man kan inte få en
bättre start på året”

Vintermöte i Sigtuna

10–12 januari 2022

Gudstjänster

Seminarier

Sång

Samtal

Karin Johannesson

Mattias Lundberg

Marie-Louise Beckman

Hans Davidsson

Maria Löfberg

Karin Thorén m.fl.

Anmälan 1 september–1 december

www.sensus.se/vintermotet2022

Rabatt för
arbetslagSjung i kyrkan
SVERIGES KYRKOSÅNGSFÖRBUND

I samarbete med

sensus

Sjung i kyrkan
UNGDOMSKÖRFEST 2021–2022

Del 1:
9 okt 2021

Tema:
tacksamhet

Obs!
Sista anmälan
31 augusti!

Sjung in en ny sång och föreslå repertoar

Årets del av körfesten sker på hemmaplan. Ni får en nyskriven sång att spela in och jobbar med att ta fram repertoar inför nästa år i Jönköping. En obligatorisk digital körledarträff 9 september ingår. Kostnad per kör 2021: 500 kronor

Info och anmälan på sensus.se/korfest

Uruppföranden i Youtube-kanal

I juni lanserades Sveriges Kyrkosångsförbunds Youtube-kanal. Premiärvisningarna var uruppföranden av vinnarstyckena i förbundets tonsättartävling 2020, skrivna av Ida Fahl, Agneta Sköld och Christina Varenius. Ensemble från Umeå stads kyrka har spelat in de tre styckena. Under hösten planeras för två nya uruppföranden. Det ena är ett beställningsverk av Andreas Söderberg vilket också spelas in i Umeå. Ett annat stycke av Linda Sandström sjungs in av deltagarna i höstens ungdomskörfest.

Ny Kören som växtplats- kurs i höst

Den 7 september startar höstens omgång av den digitala kursen Kören som växtplats, som Sveriges Kyrkosångsförbund är medarrangör i. Vårens Kören som växtplats blev en succé med omkring 400 deltagare. Höstens omgång har ungefär samma upplägg och innehåll. Det blir fyra kurstillfällen under perioden september–november. För mer information, se korensomvaxtplats.se.

Hållbara körledare även i höst

Seminarie serien om hållbara körledare startade i slutet av våren och fortsätter med sex tillfällen under hösten. Det första har varit, övriga år 8 och 20 september, 5 och 18 oktober samt 10 november. Seminarierna pågår alltid digitalt mellan 10 och 11.30 och innehåller ett eller två inspel på ett tema samt samtal i grupp. Anmälningsslänk finns på sjungikyrkan.nu. Hållbara körledare är ett samarbete med Kyrkomusikernas Riksförbund, Föreningen Sveriges Körledare och Sensus.

Satsningen på sjungande barn fortsätter

Sveriges Kyrkosångsförbund driver tillsammans med Sensus ett särskilt arbete om sjungande barn. I maj gjordes en argumentationsguide för barn- och ungdomskörer, för den som behöver hjälp att tala för denna verksamhet till exempel i sin församling. Guiden finns för nedladdning under bilden

”Sjungande barn” på sjungikyrkan.nu.

Vi bjuder också in till ”digitalt personallrum” om sång, barn och församling. I höst blir det tre tillfällen: 16 sep, 21 okt och 18 nov. Länk till anmälan finns på sjungikyrkan.nu.

Barnkörfest i Linköping

Det blev snabbt fullbokat till höstens barnkörfest i Linköping 16–17 oktober. Barnkörfesten var tänkt att hållas i fjol, men blev framflyttad, och intresset för återanmälan var alltså stort. Givetvis finns en osäkerhet kring hur barnkörerna ser ut efter sommaren, så det kan eventuellt finnas reservplatser. Läs mer på sensus.se/korfest

Förbundsstämma i Skåne

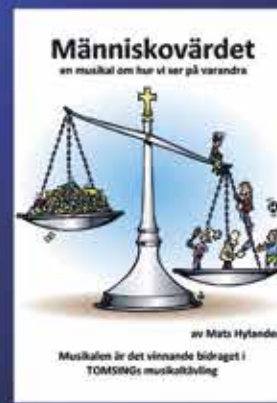
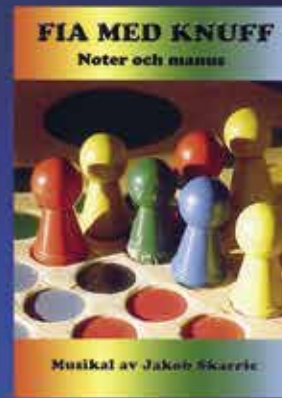
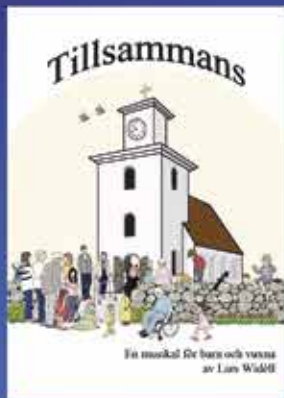
Sveriges Kyrkosångsförbunds förbundsstämma 2021 äger rum på stiftsgården Åkersberg i skånska Höör 12–13 november. Delförbunden får skicka ombud efter antal medlemmar i förbundet. Information har skickats till delförbunden.

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen på framsidan (ej adressidan) till KörtJournalen, Gryningsvägen 63, 743 32 Storvreta

Musikaler - vår specialitet

Vi har 40 st för olika åldrar

Läs mer på www.tomsing.se

Lagerrensning

5

Massor av CD för 10 kr
och nothäften för 5 kr!

10

- * Barnböcker * Pussel och spel
- * Mängder av CD * Målarböcker
- * Instrumentalmusik * Klistermärken

TOMSING

info@tomsing.se
0582-15757 0707-575357

